

NÅR TO BLIR TRE

En litteraturstudie om partilfredshet hos nybakte foreldre

av

Øygunn Lid

Leverert som hovedoppgave ved psykologisk institutt,
Universitetet i Oslo, 2007

Forfatter: Øygunn Lid

Tittel: Når to blir tre. En litteraturstudie om partilfredshet hos nybakte foreldre.

Veileder: Professor Margarete Vollrath

Sammendrag

Denne litteraturstudiens hovedmål var å undersøke hvilken effekt det å få sitt første barn har på tilfredsheten i et parforhold, samt om noen par er mer utsatt for endring i overgangsfasen enn andre.

Den brukte metoden innbefattet et empirisk litteratursøk på longitudinelle studier som omhandlet tilfredshet i parforhold før og etter fødsel. Partilfredshetsbegrepet måtte i disse studiene være operasjonalisert som en kvantifisert variabel. Av de 91 artiklene som ble identifisert, møtte 33 studier inklusjonskriteriene satt opp for denne litteraturoversikten. Det ble utført en tematisk innholdsanalyse av hvert enkelt studie i forhold til oppgavens problemstillinger.

Resultatene viste at par generelt opplever reduksjon i partilfredshet i overgangen til å bli foreldre. Mer spesifikt omhandler denne reduksjonen dårligere kvalitet på kommunikasjon, samhold, intimitet og felles aktiviteter. Vedrørende forskjeller i menns og kvinners partilfredshet, strider forskere mellom å hevde at utviklingen er lik og at kvinnene opplever den største reduksjonen. Videre antydes det at noen par er mer utsatt for å oppleve redusert partilfredshet i overgangen til å bli foreldre. De viktigste risikofaktorene som er framkommet i denne litteraturstudien er; lav utdanning, lav inntekt, depressive symptomer og lav selvtillit, personlighetsegenskaper i form av impulsivitet, lite åpenhet og dårlige tilpasningsevner, et "vanskelig" temperament hos barnet, utrygg voksentilknytning, negative minner fra foreldrenes parforhold, ikke planlagt og uønsket graviditet, stress, dårlig partilfredshet før fødsel og en negativ interaksjonsstil.

Mer forskning trengs i forhold til hva som påvirker partilfredsheten i denne perioden. En økt bevisstgjøring om utfordringer og risikofaktorer, vil i større grad kunne forebygge reduksjon i partilfredshet hos nybakte foreldre. Forskerne bør videre samle seg om en metodikk som gjør at et større forskningsomfang kan sees i sammenheng.

Forord

En hovedoppgave er et stort prosjekt både faglig, men ikke minst personlig. Den har utgjort den siste byggesteinen i det som snart skal bli en ferdig utdannet psykolog. Dermed har dens betydning og innvirkning på mitt liv ikke vært ubetydelig – spesielt det siste året.

Derfor har det vært godt å ikke ha vært helt alene om dette prosjektet. En stor takk går til min faglige veileder Margarete Vollrath, som har utvist stor tålmodighet og veiledet meg godt uansett for hun har befunnet seg i verden. Det har også vært meget lærerikt.

Jeg vil også takke alle venner og familie som har akseptert at jeg ikke har kunnet vært en like god venn, tante eller datter i denne perioden. Det har også betydning for prosessen at man vet at man har et normalt liv å vende tilbake til. Takk alle sammen.

Jeg vil også takke min svært kompetente venninne Dorte Østreng for gode innspill og språklige assistanse.

Programforpliktet som jeg tross alt er vil jeg også gi en reell takk til min forlovede for å ha vært mer interessert enn meg i at jeg skulle bli ferdig. Dine velplasserte spark i baken har holdt meg opp i de tyngste stundene. Takk for at du har vasket mine klær og kjøpt inn mat i denne perioden.

Jeg er faktisk stolt av resultatet, men mest stolt er jeg av å ha venner, av både faglig og personlig kaliber, som har gjort dette arbeidet mulig. Jeg kunne ikke gjort dette uten dere.

Bjølsen, 20. april 2007

Øygunn Lid

Innholdsfortegnelse

1. TILFREDSHET I PARFORHOLD	3
1.1 INNLEDNING	3
1.2 PROBLEMSTILLING	4
1.2.1 Sentrale undertemaer	4
1.2.2 Forskning på området og oppgavens plassering i denne	7
1.3 BEGREPSAVKLARING.....	8
1.3.1 Ekteskap eller parforhold	8
1.3.2 Overgangsfasen	8
1.3.2 Tilfredshet i parforholdet.....	8
1.4 GANGEN I OPPGAVEN	15
2. METODE FOR LITTERATURSTUDIEN.....	16
2.1 DATAINNSAMLING	16
2.2 AVGRENSING OG PRESISERING	17
2.3 DATAANALYSE.....	18
3. UTVIKLING AV PARTILFREDSHET	19
3.1 TOTAL PARTILFREDSHET	24
3.2 KJØNNSFORSKJELLER.....	25
3.3 BARNLØSE VERSUS NYBAKTE FORELDRE	26
3.4 PARTILFREDSHET I SPESIFIKKE DOMENER	27
3.4.1 Kommunikasjon og konflikt	27
3.4.2 Aktiviteter og samhold	28
3.4.3 Følelser og intimitet.....	28
3.5 TIDSPUNKT FOR ENDRING.....	29
3.6 OPPSUMMERING AV PARTILFREDSHETSUTVIKLING.....	30
4. PREDIKTORER TIL PARTILFREDSHET	31
4.1 DEMOGRAFI	31
4.1.1 Alder	31
4.1.2 Lengden på parforholdet	32
4.1.3 Utdanning	33
4.1.4inntekt.....	34
4.2 INDIVIDUELLE FORSKJELLER	35
4.2.1 Depressive symptomer.....	35
4.2.2 Personlighetsegenskaper.....	37
4.2.3 Oppsummering	38

4.3 BARNETS TEMPERAMENT	39
4.3.1 Oppsummering	40
4.4 TILKNYTNING I VOKSENLIVET	41
4.4.1 Tilknytningsteori.....	41
4.4.2 Tilknytning og parforhold i voksenlivet	42
4.4.3 Oppsummering	44
4.5 MINNER FRA FORELDRENE PARFORHOLD.....	44
4.5.2 Oppsummering	45
4.6 PLANLAGT VERSUS IKKE PLANLAGT GRAVIDITET	46
4.6.1 Oppsummering	47
4.7 EGEN OG PARTNERS PARTILFREDSHET.....	47
4.7.1 Egen tilfredshet før fødsel.....	47
4.7.2 Partners tilfredshet før fødsel.....	48
4.7.3 Påvirkninger mellom partene	48
4.7.4 Oppsummering	49
4.8 STRESS	49
4.9 KOMMUNIKASJON	50
4.9.2 Oppsummering	52
5. DISKUSJON.....	53
5.1 OPPSUMMERING I FORHOLD TIL PROBLEMSTILLINGENE	53
5.1.1 Tilfredshet i parforholdet hos nybakte foreldre	53
5.1.2 Variabler som påvirker partilfredshet hos kommende foreldre	54
5.2 METODISKE DILEMMAER OG SVAKHETER I OPPGAVEN	56
5.2.1 Metodiske dilemmaer på feltet.....	56
5.2.2 Begrensninger med oppgaven.....	58
5.3 PRAKTISKE IMPLIKASJONER OG ANSATSER TIL VIDERE FORSKNING.....	59
5.3.1 Praktiske implikasjoner	59
5.3.2 Ansatser til videre forskning	60
6. KONKLUSJON.....	62
REFERANSER.....	63

1. Tilfredshet i parforhold

Denne oppgaven henter sin tematikk fra familiesystemet. Hovedanliggende er å se på hva vi i dag vet om hvordan tilfredsheten i et parforhold blir påvirket når man får sitt første barn.

1.1 Innledning

Når par får sitt første barn blir den dyadiske relasjonen mellom partene utvidet med relasjonene mor - barn og far - barn. Overgangen fra å være i en dyade til en triade medfører både intra- og interpersonlige tilpasninger der endringer påvirker både mor, far og forholdet dem i mellom. Interpersonlige endringer er prosesser som finner sted mellom partene eller omgivelsene rundt dem. Denne type endring hos nybakte foreldre kan være at tradisjonelle kjønnsroller blir mer fremtredene i form av at kvinner gjør mer husarbeid (McDermid, Huston & McHale, 1990; Belsky, Spanier & Rovine, 1983), den seksuell intimitet avtar (Hackel & Rubel, 1992) og fritiden preges av at barnet er i fokus, noe som reduserer tid for seg selv eller tid alene sammen med partner (McDermid et al., 1990; McHale og Huston, 1985; Belsky et al., 1983). Intrapersonlige tilpasninger refererer til psykiske strukturer i hver enkelt person. Et eksempel på det sistnevnte er depressive symptomer som har vist seg å være spesielt fremtredende hos kvinner og menn etter fødsel (Gotlib, Whiffen, Wallance & Mount, 1991; O'Hara, Schlechte, Lewis & Varner, 1991). Utmattelse etter hyppig nattevåking og barnepass kan videre bidra til at det blir ekstra vanskelig å tilpasse seg de nye rollene.

Men hva skjer med tilfredsheten i parforholdet? En gammel folketro er at babyer bringer partene nærmere hverandre, og noen par bruker dette som argument for å få barn (Brinley, 1991). Vi kan dessverre ikke finne vitenskapelig forskning som støtter disse argumentene fullt ut. Det har blitt hevdet at partene opplever å være mindre tilfreds i parforholdet etter at barnet er født (se Belsky & Pensky, 1988 for en litteraturoversikt). Videre antyder noen at det å få barn ikke påvirker forholdet i det hele tatt, mens andre igjen sier at det påvirker noen og ikke andre, eller bare spesifikke domener av parforholdet. Hvem har mest rett? Jeg skal i denne oppgaven prøve å svare på dette spørsmålet med å sammenfatte tilfredshetslitteratur som omhandler nybakte mødre og fedres erfaringer før og etter fødsel.

1.2 Problemstilling

Med dette utgangspunkt vil jeg i denne oppgaven forsøke å svare på følgende problemstillinger:

1. Hvilke effekter har det å få sitt første barn på tilfredsheten i et parforhold?
2. Er det noen par som er mer utsatt for endring i partilfredsheten enn andre i overgangen til å bli foreldre?

1.2.1 Sentrale undertemaer

Partilfredshetsbegrepet er nødvendig for å danne en felles ramme for resten av oppgaven. Det redegjøres i denne sammenheng for hvordan forskning på feltet har brukt begrepet og hvordan vi skal forstå dette videre i oppgaven.

Kjønnsforskjeller innen partilfredshet er vesentlig, da både biologi og kjønnsroller kan medføre at det å få barn kan oppleves veldig forskjellig for kvinner og menn. Dette kan igjen påvirke tilfredsheten i forholdet på ulike måter.

Effekten av tid inkluderes i oppgaven for å analysere om endringer i partilfredshet er en følge av det å få barn, eller om det er en naturlig følge av tid som også barnløse par opplever.

Spesifikke aspekter ved partilfredsheten er inkludert for å nyansere hvilke domener som endres i forhold til parets tilfredshet i overgangen til å bli foreldre.

Tidspunktet det er mest vanlig at endring skjer i partilfredshet er nødvendig for å utforske om det er noen tidspunkter som er mer belastende enn andre.

Demografiske variabler kan ha betydning for tilfredsheten i parforholdet. Blant annet har det blitt foreslått at det å gifte seg tidlig predikerte lavere tilfredshet i parforholdet (Francis, 1993). Det har også blitt funnet korrelasjoner mellom utdanningsnivå og partilfredshet (Blum & Mehrebian, 1999). I overgangsfasen kan demografiske variabler som alder, utdanning, inntekt og lengden på parforholdet ha spesiell betydning for partilfredshetsutviklingen.

Individuelle forskjeller i form av personlighetsegenskaper og depressive symptomer kan være spesielt avgjørende for partilfredsheten i overgangsperioden. Vedrørende depressive symptomers aktualitet i oppgaven springer dette ut fra at nybakte mødre og fedre har vist seg å ha en økt risiko for å utvikle depressive symptomer (Cowan, Cowan, Herring & Miller, 1991). I tillegg har partilfredshet og depressive symptomer vist seg å være relatert til hverandre ved flere faser i familie-livssyklusen (Downey & Coyne, 1990). Visse personlighetsegenskaper har også vist seg å være spesielt sårbare i forhold til å utvikle depressive symptomer etter fødsel (Watson, Elliot, Rugg & Brough, 1984). Videre hevder forskere at personlighetsegenskaper er en av de mest sentrale bidragsyterne til tilfredshet i et parforhold (Bradbury & Karney, 1993; Kelly & Conley, 1987). På bakgrunn av dette er det nødvendig å utforske hvorvidt individuelle forskjeller av denne typen medfører ulike opplevelser i overgangsfasen.

Barnets temperament kan i ulik grad være utfordrene for foreldrene. Noen barn oppleves som ”vanskelige” i form av å være irritable, gråte mye og intenst, ha uregelmessig døgnrytme og være vanskelig å trøste (Rothbarth & Bates, 1998). Utslitte foreldre kan selv oppleve at den nyfødtes temperament faktisk er skyld i at parforholdet fungerer dårlig. Dette er lite konstruktiv tolkning som kan få negative konsekvenser både for parforholdet og relasjonen til barnet. Når det er sagt, kan det tenkes at et barn med ”vanskelig” atferd vil kreve mer oppmerksomhet og omsorg. Foreldre som finner det vanskelig å trøste barna sine kan også oppleve håpløshet og hjelpeløshet. I tillegg får partene mindre tid til hverandre, noe som igjen kan påvirke partilfredsheten.

Voksentilknytning har blitt bevist av en rekke forskere å være forbundet med hvordan en fungerer i romantiske parforhold (Collins & Read, 1990; Hazan & Shaver, 1987; Simpson, Rholes, & Phillips, 1996). Mer spesifikt har det også vist seg å være en sammenheng mellom tilknytning og tilfredshet i parforholdet (Davila, Karney & Bradbury, 1999). I følge Bowlby (1969) aktiveres tilknytningssystemet ved stress og opplevelse av utrygghet. Overgangen til å bli foreldre med dets mange utfordringer i forhold til økt arbeidspress i hjemmet, samt forandring av roller kan betraktes som en slik periode. Dette kan påvirke tilfredsheten i parforholdet.

Minner fra foreldrenes parforhold kan ha betydning for egen partilfredshet når en selv blir voksen. En rekke studier viser at det er vanligere at par, som selv har skilte foreldre, skiller

seg (Amato, 1996; Amato & DeBoer, 2001; Diekmann & Engelhardt, 1999). Videre viser forskning at minner om tilfredsheten i foreldrenes parforhold er forbundet med partilfredshet i eget forhold (Amato & Booth, 2001; Feng, Giarrusso, Bengtson & Frye, 1999). Til tross for at ingen av de nevnte studiene er relatert til overgangen til å bli foreldre, tyder mye på at forelderens parforhold også preger eget parforhold i denne perioden.

Planlagt graviditet versus uplanlagt graviditet kan på ulikt vis påvirke partilfredsheten. Noen vil hevde at det å planlegge viktige livshendelser i livet som det å få barn, gir en helt annen mening til opplevelser i overgangsfasen (Elder, 1998; Helms-Erikson, 2001). Par som får sitt første barn uten å planlegge dette kan oppleve å være utforberedt og lite klare til å møte rolleforandringer og andre utfordringer i overgangsfasen (Leathers & Kelley, 2000). I overgangsfasen kan tilfredsheten partene i mellom oppleves forskjellig for disse to gruppene.

Stress i overgangsperioden kan komme av utfordringer knyttet til nødvendige intra- og interpersonlige tilpasninger. Et høyt stressnivå kan medføre at det blir vanskeligere for partene å tilpasse seg. Stress i form av skiftarbeid, har vist seg å være relatert til økning av parkonflikter og depressive symptomer i overgangen til å bli foreldre (Perry-Jenkins, Goldberg, Pierce & Sayer, 2007). Økning i stress før og etter fødsel kan altså være problemfullt for et hvert par, og særskilt par som opplever dette i tillegg til allerede eksisterende problemer.

Egen partilfredshet før fødsel, samt partners tilfredshet både før og etter kan virke hemmende eller fremmede for egen partilfredshetsutvikling i overgangsperioden. Er det slik at gleden av å få et barn kan redde et skrantende parforhold? Og hva skjer med dem som på forhånd er veldig tilfreds? Vil disse oppleve utfordringene i møte med foreldrerollen på samme måte som de som er i et skrantende forhold. Og i det hele tatt hvordan vil partnerens partilfredshet påvirke den tilfredsheten en selv opplever?

Kommunikasjon kan ha betydning for partilfredshet. Par som løser problemer på en konstruktiv måte har vist seg å rapportere mindre stress og en bedre tilfredshet i parforholdet (Filsinger & Thoma, 1988). Dette indikerer at gode problemløsningsevner er viktig for å beholde partilfredshet og kan være spesielt viktig i møte med større livsforandringer som det å bli foreldre for første gang.

1.1.2 Forskning på området og oppgavens plassering i denne

I begynnelsen av 1950 - tallet konkluderte flere forskere med at det å få sitt første barn kunne beskrives som en krise for foreldrene (LeMaster, 1959; Hill, 1949; Hobbs, 1965; Dyer, 1963). Dette var startskuddet for en voksende vitenskapelig interesse for utvikling i parforholdet i overgangen til å bli foreldre. Disse og andre studier på denne tiden var primært kryssseksjonelle og retrospektive og hadde fokus på graden av krise som foreldre opplevde ved tilpasning til den nye livssituasjonen. Det retrospektive studiene ble kritisert for at de kun hentet data fra tiden etter barnets fødsel. Respondentene kunne dermed bli fristet til å gi sosialt ønskede responser, samt at deres, samt at deres nåværende situasjon kunne farge minnene deres. I tillegg til dette ble det stilt spørsmål vedrørende validiteten til metoden brukt til å måle begrepet "krise", som var sentralt i disse studiene (se f.eks. Cowan & Cowan, 1988a).

Som en følge av dette, ble "krise"- begrepet forlatt og forskerne begynte å studere utvikling over tid. I dag preger to typer tilnærminger dette feltet. Mesteparten av forskningen består av korte longitudinelle studier der datainnsamlingen begynner i siste del av graviditeten og varer sjelden lengre enn til ett år etter fødsel (se f.eks. Tomlinson, 1987; Klinnert, Gavin, Wamboldt & Mrazek, 1992; Waldron & Routh, 1981). Disse studiene fokuserer primært på sentraltendenser, eller gjennomsnittlige forandringer i forholdsvariabler i overgangsperioden. I det siste har det imidlertid blitt mer vanlig at de longitudinelle studiene strekker seg over flere år. Det har vært en økende tendens mot å inkludere kompliserte statistiske teknikker for å finne individuelle forandringsbaner i forholdsvariablene i overgangsperioden, samt sammensatte determinanter til disse banene. Litteraturen i denne oppgaven er hentet fra longitudinelle studier, der den første resultatdelen primært består av sentraltendens analyser av partilfredshetsutvikling, mens den andre delen omfatter mer kompliserte analyser som inkluderer hvorvidt prediktorvariabler kan sees i sammenheng med utviklingen i overgangsperioden.

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Ekteskap eller parforhold

Den meste av tilfredshetslitteraturen som fremstiller intime forhold mellom to voksne mennesker som bor sammen, omhandler tradisjonelt standard ekteskap. I dagens samfunn velger imidlertid mange å bo sammen uten å gifte seg. Den generelle trenden er at termene ekteskap (*marriage*) er mest brukt i tidligere studier, mens nyere studier også analyserer parforhold (*partner relationship*), definert som intime forhold der partene ikke er gift (Möller, 2003). I denne oppgaven omfatter begrepet parforhold par som er gift eller er i faste forhold.

1.3.2 Overgangsfasen

Begrepene overgangsperioden, omstillingsfasen og overgangsfasen vil i denne oppgaven omhandle tiden før paret får barn til måneder og år etter fødsel. I de fleste studiene gjelder dette tidspennet fra siste trimester av svangerskapet til 12 måneder etter fødsel. Noen forskere har imidlertid startet studiet noe før og / eller analysert parene utover ett år. Dette tidsspennet vil også bli å regne som overgangsfasen. Jeg vil imidlertid eksplisitt angi måletidspunktene hvis jeg tenker at dette kan ha noe å si for resultatet.

1.3.2 Tilfredshet i parforholdet

Innenfor tilfredshetslitteraturen skilles det mellom det å være lykkelig i livet som helhet og det å være lykkelig eller tilfreds i et spesifikt domene av livet, henholdsvis ”kontekstfri” og ”kontekst spesifikk” lykke (Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999). Å være lykkelig i et parforhold faller i forhold til dette skillet inn under det kontekstspesifikke domenet, som kun omhandler forholdet som to personer har til hverandre. Dette fenomenet har i forskningslitteraturen blitt omtalt med en rekke begreper. De mest brukte har vært partilfredshet (*marital satisfaction*), partilpasning (*marital adjustment*) og par kvalitet (*marital quality*) (Sabatelli, 1988). Noen ganger behandler forskere disse begrepene synonymt, mens de andre ganger skiller dem fra hverandre i forhold til ulike operasjonalisering og teoribakgrunn. Jeg vil i denne oppgaven betegne alle de 3 ovennevnte begrepene som partilfredshet. Det betyr imidlertid ikke at de psykometriske selvrapporteringsskalaene som benyttes til å måle disse begrepene er helt like. Det som har vært mest vanlig er at

partilfredshet omhandler følelser, mens partilpasning hovedsakelig skildrer atferd. Dette er en vesentlig forskjell som har blitt mye debattert (se f.eks. Bradbury, Fincham & Beach, 2000). Parkvalitetsbegrepet har ikke en egen tilnærming, men har vekselvis blitt brukt til å enten omhandle partilfredshet eller partilpasning (Sabatelli, 1988). I det følgende vil jeg derfor gå nærmere inn på ulikheter i forhold til operasjonalisering av begrepene partilfredshet og partilpasning.

Partilfredshet

Partilfredshetsbegrepet har oftest omhandlet personens subjektive opplevelse av tilfredshet i forholdet der det handler om personens holdning til partneren sin og deres forhold (Roach, Fraizer & Bowden, 1981). Partene rapporterer altså, i motsetning til tilpasningsmålene, sin opplevelse av forholdet uavhengig av beskrevet atferd. Dette målet omtales ofte som global tilfredshet og varierer ofte i innhold og struktur. Noen globale tilfredshetsmål bruker få spørsmål (3-6) og søker svar på partenes helhetlige evaluering av parforholdet (f.eks. *Quality Marital Index*, Norton, 1983; tilfredshetsunderskalaen i *Dyadic Adjustment Scale (DAS)*, Spanier, 1976) andre igjen spør et moderat antall spørsmål (10-15) som omhandler partenes tilfredshet i ulike områder av parforholdet (f.eks. *Marital Happiness Scale (MHS)*, Crohan & Veroff, 1996; *The Semantic differential Scale (SDS)*, Campell, Converse, Rodgers, 1976), mens andre igjen er ute etter et heterogent bilde av parforholdet og spør derfor både om følelser og opplevelser (f.eks. *Personal Relationships Questionnaire (PRQ)*, Braiker og Kelley, 1979).

Det har også blitt mer vanlig å gå bort fra partilfredshets- og partilpasningsbegrepet og i stede fokusere på spesifikk domener av parforholdet som intimitet eller misfornøydhets (Sabatelli, 1988). To skalaer av denne typen er inkludert i denne oppgavens litteraturlitfang. Den ene er *Marital Comparison Level Index (MCLI)* (Sabatelli, 1984) og brukes til å måle i hvilken grad forventningene partene har til parforholdet møtes. Skalaen er både endimensjonal i den forstand at den kun måler opplevde forventninger, men er likevel heterogen da den evaluerer forventninger i flere ulike domener av parforholdet. Til tross for at Sabatelli (1984) ikke hevder at denne skalaen er et mål på tilfredshet, brukes den likevel av forskere til å måle nettopp dette (se f.eks. Hock, Schirtzinger, Lutz & Widaman, 1995). Det andre spesifikke målet er 2 underskalaer i *Personal Assessment of Intimate Relationship (PAIR)* (Schaefer & Olson, 1981). Disse skalaene måler tilfredshet med emosjonell og seksuell intimitet. I de utvalgte studiene har forskere brukt dette målet sammen med andre tilfredshetsskalaer for å gi

et bredere bilde av partilfredsheten. Til tross for at disse skalaenes spesifisitet, omhandler de, på samme måte som for partilfredshetsskalaene, følelser og opplevelser av og i parforholdet. Jeg har derfor valgt å inkludere dem i denne oppgaven som mål, eller deler av målinger, på partilfredshet. Tabell 1 gir en oversikt over partilfredshetsskalaer som er inkludert i oppgaven.

Partilpasning

Partilpasningsbegrepet refererer oftest til prosesser som en antar er nødvendig for å opprettholde et harmonisk parforhold (Spanier, 1976; Locke, 1951; Spanier & Cole, 1976). I henhold til denne tilnærmingen har et godt tilpasset par en høy interaksjonsfrekvens, er sjelden uenig om viktige temaer i forholdet, kommuniserer åpent med hverandre og løser uenigheter på en likesinnet og tilfreds måte (Locke & Wallace, 1959; Spanier, 1976). Instrumenter til å måle partilpasning ble utviklet med tanke på å gi et rikere og bredere bilde av parforholdet enn partilfredshetsbegrepet (Spanier, 1976). Operasjonaliseringen av begrepet inkludere både prosesser i parforholdet (som kommunikasjon og problemløsning mellom partene) og utfallet av prosessene (nåværende tilstand i parforholdet). Prosessene er med andre ord atferdsbeskrivelser, mens utfallet er tilfredsheten partene føler. De mest brukte målene på partilpasning er de standardiserte måleinstrumentene: *Marital Adjustment Test (MAT)* (Locke & Wallace, 1959) og *DAS* (Spanier, 1976). Tilpasningskalaer er flerdimensjonale ved at de blander atferd og tilfredshet, samtidig som de er heterogene ved at de evaluerer flere aspekter av parforholdet. Tabell 2 gir en oversikt over skalaene som måler partilpasning i denne oppgaven.

Tabell 1. Partilfredshetsskalaer og spesifikke skalaer

Skala Antall ledd	Forfatter	Underskalaer / Innhold
Personal Relationship Questionnaire (PRQ)	Braiker og Kelley (1979)	<u>Konflikt</u> : opplevd konflikt og negativitet i parforholdet. <u>Vedlikehold</u> : opplevd atferd som fremmer berikelse og forbedring av forholdet. <u>Kjærlighet</u> : følelser om tilhørighet, nærhet og tilknytning. <u>Ambivalens</u> : forvirrende følelser rettet mot partner og angst i forhold til å miste sin frihet.
25 ledd / 4 skalaer		
The Semantic Differential Scale (SDS)	Campell, Converse & Rodgers (1976).	Evaluerer av den helhetlige tilfredshet i parforholdet på en skala med 10 dimensjoner av semantiske bipolare adjektiver. For eksempel: "I hvilken grad føler du deg lykkelig- ulykkelig i parforholdet?" Eksempler på andre dimensjoner: Kjedelig-interessant, vanskelig-lett, ubrukkelig-verdifull.
10 ledd		
Marital happiness Scale (MHS)	Croham & Veroff (1989)	<u>Lykkelighet</u> : tilfredshet med parforholdet, hvor sikker en er på å være sammen om fem år, opplevd stabilitet, frekvens av å vurdere å forlate partneren. <u>Likevekt</u> : tilfredshet med hvor mye en gir og hvor mye en får ut av parforholdet <u>Kompetanse</u> : hvor kompetent en er til å være i et parforhold (inkl. følelser av å ikke strekke til) <u>Kontroll</u> : opplevelsen av å ha kontroll over positive og negative utfall i parforholdet
10 ledd / 4 skalaer		
<i>Ukjent tittel</i>	Huston (1983)	<u>Positive interpersonlige hendelser/aktiviteter</u> : grad av tilfredshet med bekreftelse og komplimenter, delt fritidsinteresser, kommunikasjon og interesse fra partneren når han/hun snakker. <u>Negative interpersonlige hendelser/aktiviteter</u> : grad av misnøye med kritikk eller klager fra partneren og uønsket atferd fra partneren.
14 ledd / 2 skalaer		
Marital Satisfaction Scale(MSS)	Huston (1983)	Helhetlig evaluering av tilfredshet i parforholdet på en serie av 11 bipolare adjektiv dimensjoner (kjedelig-interessant, ensom-vennskapelig, ukoselig-hyggeelig, lovende/forhåpningsfull-ta motet fra).
Huston (1983) ^{a,b}		
11 ledd		
Personal Assessment of Intimate Relationship (PAIR)	Schaffer & Olson (1981)	<u>Emosjonell intimitet</u> : tilfredshet med nærhet, støtte og å bli forstått i parforholdet. <u>Seksuell intimitet</u> : tilfredshet med det å vise affekt, fysisk nærhet og seksuell aktivitet
2 underskalaer		
12 ledd/ 2 skalaer		
The Marital Comparison Level Index (MCLI)	Sabatelli (1984)	Måler hvorvidt erfaringen møter forventninger innenfor flere domener av parforholdet. Blant annet emosjonell støtte, utføring av husarbeid, grad av forpliktelse i forholdet og konflikt løsning.
32 ledd		

^a Informasjon om instrumentet er hentet fra Belsky, Lang & Rovine (1985).

^b Inspirert av Campbells et al. (1976) globale tilfredshetsskala (SDS).

Tabell 2. Partilpasnings skalaer som inkluderer atferd og partilfredshet

Skala Antall ledd	Forfatter	<u>Underskalaer</u> / Innhold
Dyadic Adjustment Scale (DAS) 32 ledd / 4 skalaer	Spanier (1976)	<u>Dyadisk enighet</u> : enighet mellom partnerne på området som familieøkonomi, religion, viktige beslutninger og mengde tid sammen. <u>Dyadisk affekt uttrykk</u> : enighet om emosjonell og seksuell nærhet, og evt. problemer på disse områdene. <u>Dyadisk tilfredshet</u> : mengde partnerne diskuterer skilsmisse, krangler og irriterer hverandre. Skalaen inkl. globalt mål på tilfredshet i forholdet og følelser om forholdets fremtid. <u>Dyadisk samhold</u> : frekvens av partnerens felles aktiviteter utenfor hjemmet, stimulerende utvekslinger, humor, engasjerende diskusjoner og felles prosjekt.
Marital Adjustment test (MAT) 15 ledd (kortversjon)	Locke & Wallace (1959)	1 ledd som måler global partilfredshet. De resterende 14 ledd fokuserer på aspekter som grad av enighet om temaer (seksualitet, følelser, livsfilosofi, økonomi osv.), grad av opplevd kameratskap og evne til å løse konflikter konstruktivt.
Marital Satisfaction Inventory (MSI) 35 ledd / 10 skalaer	Snyder (1979)	1 skala som måler global partilfredshet, samt 9 andre som fokuserer på spesifikke aspekter med interaksjonen i parforholdet som affektiv kommunikasjon, problem løsnings kommunikasjon, felles fritid, uenighet om økonomi, seksuell utilfredshet, kjønnsrolle holdning, historie av stress, utilfredshet med barn, konflikt om barneoppdragelse.
Partnership questionnaire (PFB) 30 ledd/ 3 skalaer	Hahlweg (1996)	<u>Uenighet/ Konflikt</u> : atferd som ved uenigheter og konflikter ikke bidrar til å løse denne, som å kjeft på partneren. <u>Sensitivitet</u> : atferd med direkte interaksjon som ømhet og seksualitet. <u>Samhold</u> : Beskriver felles aktiviteter, som helgeaktiviteter, samtaler om jobb, følelser og behov.
Marital happiness 11 ledd	White & Booth (1985)	<u>Global tilfredshet</u> : evaluerer helhetlig parforholdet ved å sammenligne med andres parforhold, grad av kjærlighet til partner og om parforholdet blitt bedre eller verre. <u>Tilfredshet i spesifikke aspekter</u> : grad av forståelse, mengde opplevd kjærlighet og affekt, enighet med partner, seksuelt forhold, partner er en som gjør husarbeid, partner er en som får ting gjort, trofasthet.

Fordeler og ulemper med måleinstrumentene

Partilpasningsskalaene MAT (Locke & Wallance, 1959) og DAS (Spanier, 1976) har fordelen av å være de mest validerte og brukte mål i dette feltet. Dette gjør det lettere å sammenligne resultater på tvers av studier. Det finnes mindre forskning på hvordan de mindre brukte tilpasningsmålene som Snyders (1979) *Marital Satisfaction Inventory (MSI)* og Halhwegs (1996) *Partnership Questionnaire (PFB)*, fungerer i praksis. Både Snyder (1979) og Halhweg (1996) viser imidlertid til gode korrelasjoner med MAT og DAS.

Kritikere til tilpasningsskalaene hevder at blandingen av atferd og tilfredshet i en psykometrisk skala er uheldig da det er uklart i hvilken grad det totale målet på partilpasning egentlig reflekterer den subjektive opplevelsen av partilfredshet (Huston & Robins, 1982; Fincham & Bradbury, 1987; Huston, McHale, & Crouter, 1986; Norton, 1983). I tråd med dette viser Sabatelli (1988) til at underskalaen ”partilfredshet” i MAT bidrar til nesten halvparten (41 %) av det totale målet på partilpasning til tross for at dette bare omfatter ett spørsmål.

En annen utfordring er at tilpasningsmålene på forhånd har et mål på hvordan et godt tilpasset par skårer. Kritikere påpeker at det ikke finnes en objektiv sannhet om hvordan et godt parforhold er. Mennesker har så ulike verdier og holdninger at det blir veldig vanskelig å bli enig om hva god paratferd er (Donohue & Ryder, 1982).

Den fastsatte optimale skåren på tilpasningsskalaer har videre blitt kritisert for at de favoriserer tradisjonelle par (Ryder, 1967). For eksempel ved å få full skåre på grad av kameratskapsdimensjonen (*companionship*) i MAT, må man rapportere at man gjør alle utendørs aktiviteter sammen. Dette er ikke i samsvar med moderne behov for individualitet og selvstendighet (Sabatelli, 1988). Halhweg (1996) hevder imidlertid å ha utviklet en tilpasningsskala (PFB) som er bedre tilpasset moderne par.

Partilfredshetsmålenes homogenitet er en fordel i forhold til at man lettere kan studere i hvilken grad andre variabler som for eksempel kommunikasjon og felles aktiviteter, som ikke er en del av dette målet, er forbundet med partilfredshet (Norton, 1983; Huston & Robins, 1982).

De globale partilfredshetsskalaene lider imidlertid på like linje med mindre brukte tilpasningsskalaer under manglende validering og bruk. Hovedsakelig så finner en disse målene i valideringsstudier eller at de bare brukes av dem som har utviklet skalaene.

Når en betrakter hvordan skalaene skåres virker imidlertid ikke forskjellen mellom tilpasningsskalaene og partilfredshetsskalaene betydelig stor. Det eneste som skiller dem er at tilpasningsmålene spør om frekvens av uenighet og atferd, mens partilfredshetsskalaene spør om grad av tilfredshet. I denne forbindelse er det kanskje ikke så rart at Gottman (1994) påviser høye korrelasjoner blant begge disse formene for selv-rapportering og hevder at alle i bunn og grunn representerer en global vurdering av parforholdet.

Oppsummering og videre bruk av begrepet i denne oppgaven

Mål på tilpasning vektlegger frekvens av atferd i tillegg til et mer subjektivt mål på tilfredsheten i forholdet. Tilfredshetsmålene måler kun partilfredsheten og ber ikke respondentene dokumentere underliggende atferd. Det at tilpasningsskalaene er mye brukt og grundig testet i forhold til validitet og reliabilitet er en klar fordel. Tilfredshetsmålene er gunstigere å benytte når en skal sammenligne med andre variabler og deres påvirkning på partilfredsheten. Tilpasningsskalaene legger stort sett vekt på atferd i forhold til kommunikasjon, intimitet og felles aktiviteter. Mange av tilfredshetsmålene legger vekt på det samme, men varierer i større grad, der noen kan begrense seg til å bare måle den overordnede partilfredsheten ved hjelp av generelle spørsmål.

For å ikke skape unødig forvirring vil begrepet partilfredshet i denne oppgaven referere både til det som i litteraturen omtales som tilpasning og partilfredshet. Til tross for at begrepene har opphav i ulike operasjonaliseringsdefinisjoner støtter jeg meg til korrelasjonene nevnt ovenfor som antyder at instrumentene i stor grad måler det samme (Gottman, 1994).

Underveis i teksten vil jeg imidlertid informere om hvilke måleinstrument som er brukt hvor dette kan være relevant for tolkningen av resultatet. På denne måten kan leseren få en bedre oversikt over når resultater med opphav i ulike operasjonaliseringsdefinisjoner blir sammenlignet.

1.4 Gangen i oppgaven

For å gi en korrekt metodisk litteratur oversikt i forhold til de nevnte problemstillinger, starter oppgaven med avklare hva som ligger i begrepet partilfredshet og hvordan begrepet og synonyme ord av begrepet har blitt brukt innen forskning så langt.

Kapittel 2 redegjør for oppgavens metodebruk. Her redegjøres det for hvordan data er samlet inn, hvilke avgrensinger som er valgt og hvordan dataanalysen er utført.

I kapittel 3 besvarer jeg oppgavens første problemstilling i forhold til parets tilfredshetsutvikling i overgangen til å bli foreldre. Det vil bli redegjort for kjønnsforskjeller, spesifikke endringsområder i parets tilfredshet, i hvilken grad denne utviklingen bare omhandler par som får barn og om det finnes kritiske perioder der partilfredsheten er mest under endring.

Videre vil jeg i kapittel 4 besvare problemstilling nummer to ved å analysere i hvilken grad utviklingen i partilfredshet forbindes med prediktorvariablene; demografi, individuelle forskjeller, barnets temperament, voksentilknytning, minner fra foreldrenes parforhold, planlagt graviditet, egen og partners tilfredshet før fødsel, stress og kommunikasjonsstil.

I kapittel 5, som er oppgavens diskusjonsdel, vil resultatene fra kapittel 3 og 4 bli sammenfattet og drøftet i forhold til oppgavens problemstillinger. Videre vil det redegjøres for metodiske dilemmaer ved denne type forskning, begrensninger med oppgaven og praktiske implikasjoner.

I kapittel 6 avsluttes oppgaven med en konklusjon.

2. Metode for litteraturstudien

Oppgavens problemstillinger vil bli besvart ved hjelp av en litteraturgjennomgang innenfor valgte tema. En kvantitativ meta-analytisk tilnærming ble vurdert, men avvist på grunn av et for stort mangfold i metoder brukt til å måle partilfredshet. Faren med å bruke en slik metode har også blitt påpekt (Oxman, 1988), samtidig betraktes denne metoden som for omfattende for en hovedoppgave.

2.1 Datainnsamling

Databasene **psycINFO** og **PsycLit** ble brukt under søket. Søkeordene omfattet:

Partilfredshet og synonymord til begrepet: *partner satisfaction, marital quality, marital satisfaction, marital adjustment* og *relationship satisfaction*. Og flere varianter av ord som dekket overgangen til å bli foreldre: *parenthood, first-time parent, first child, first born* og *transition to parenthood*.

Søkeordene ble brukt både alene under fritekst, og kombinert for å begrense søket til oppgavens problemstilling. Ved gjennomlesning av artiklene ble det tydelig at til tross for at databasesøket var objektivt, så var det ikke fullstendig. Søket ble derfor utvidet ved å ta i bruk referanselistene til hver enkelt artikkel. Skjevhet i utvalg av publikasjoner er velkjent, der artikler ikke alltid velges ut til fordel for vitenskapelig fortjeneste (Newcombe, 1987; Pocock, 1983). I tillegg har det vist seg at forfattere tenderer til å sitere artikler som støtter deres egen konklusjon (Gøtsche, 1987). På bakgrunn av dette er det viktig å poengtere at til tross for at det har blitt gjort en innstats for mest mulige objektive søk, så er muligheten for seleksjonsskjevhet også tilstede i denne oppgaven. En faktor som ytterligere kan svekke denne skjevheten er at artiklenes tilgjengelighet har vært med å begrense utvalget. Artikler som inngår i denne oppgaven har hovedsakelig vært tilgjengelige innenfor UiOs tilgang til elektroniske kilder og bibliotek. Verdifull informasjon som ligger utenfor dette systemet kan derfor ha gått tapt.

2.2 Avgrensing og presisering

Først og fremst måtte de utvalgte studiene være publiserte vitenskaplige artikler. Doktoravhandlinger og hovedoppgaver ble av den grunn utelatt.

Et viktig inklusjonskriterium var at begrepet partilfredshet, eller synonyme ord av dette, måtte være operasjonalisert som en kvantifiserbar variabel. Som allerede nevnt i oppgavens begrepsavklaring er det variasjon i forfatternes begrepsbruk og operasjonaliseringsdefinisjoner. I denne litteraturoversikten har ulike definisjoner, begreper og operasjonaliseringstilnærminger vært anvendt for å nå målsetningen om å utarbeide en dekkende litteraturoversikt.

Fordi oppgavens hovedanliggende er å se på utviklingen i partilfredshet i overgangen til å bli foreldre ble kun longitudinelle empiriske studier som måler partilfredsheten før og etter fødsel inkludert. Studiene inneholder kun førstegangsfødende par med unntak av to studier som i tillegg til førstegangsfødende par også inkluderte andregangsfødende par (se Belsky et al., 1983; Klinnert et al., 1992). På grunn av at det i studienes dataanalyser ble tatt høyde for at gruppenes opplevelser kunne omhandle to forskjellige fenomener, ble de likevel inkludert i oppgaven.

Innenfor det valgte tema ble oppgaven videre begrenset til å kun ta stilling til partilfredset i heterofile parforhold i den vestlige majoritetsbefolkningen. Det sistnevnte er en sannhet med modifikasjoner, fordi en stor del av studiene inneholdt en liten prosentdel av ikke-hvite respondenter. Da denne prosentdelen var relativt liten (5-10 %) og en ekskludering av disse studiene ville ha medført en kraftig begrensning i mengde artikler i utvalget, valgte jeg likevel å inkludere disse. For ordens skyld bør det også nevnes at 2 av studiene både analyserer vestlige og ikke vestlige kulturer (se Levy-Shiff, 1994; Crohan, 1996). I disse studiene ble de ulike kulturgruppene analysert hver for seg, noe som gjorde det mulig å bruke resultatene fra det vestlige kulturutvalget. Videre innebærer denne begrensingen en eksklusjon av parforhold med alvorlig psykopatologi og familievold. Også homofile, lesbiske og transseksuelle forhold ble utelatt. Resultater knyttet til depressive symptomer og personlighetsegenskaper som ikke faller under gruppen for alvorlig psykopatologi er inkludert og blir redegjort for i oppgaven.

I arbeidet med å plukke ut utvalget av studier gjennomgikk jeg omtrent 300 artikkel-sammendrag. Av disse ble 91 identifisert, hvor jeg til slutt endte opp med 33 som møtte inklusjonskriteriene til denne litteraturoversikten.

2.3 Dataanalyse

Artiklene ble lest gjennom flere ganger, hvor informasjon knyttet til utvalget, tidspunkt i forhold til når respondentene ble målt, hvilke måleinstrument de brukte for å måle partilfredshet og om studien også inkluderte en kontrollgruppe av barnløse par, ble notert og systematisert. Hovedfunnene rettet mot oppgavens første problemstilling ble sortert i forhold til om de sa noe om den totale partilfredshetsutviklingen, om de var spesifikke i form av å vise til utvikling innenfor hver enkelt underskala, om de betraktet kjønnsforskjeller eller viste til når partilfredsheten var under mest endring. I forhold til de 33 utvalgte studiene kunne 28 studier relateres til det ovennevnte. En oversikt over dette finner du i tabell 3 som gir en oversikt over studienes resultater. Denne tabellen danner også datagrunnlaget for resultatdelen i kapittel 3.

Den andre delen av analysen omfattet en tematisk innholdsanalyse i forhold til prediktorvariablene; demografi, individuelle forskjeller, barnets temperament, voksen tilknytning, minner fra foreldrenes parforhold, stress, planlagt graviditet, egen og partners partilfredshet og kommunikasjon. Alle studiene fra kapittel 3 (se tabell 3) samt 5 øvrige studier som også falt innenfor oppgavens inklusjonskriterier, ble i denne prosessen grundig gjennomgått en gang til. Resultater i forhold til hver prediktorvariabel blir gjennomgått og sammenfattet i kapittel 4.

3. Utvikling av partilfredshet

Det mest stilte spørsmålet innen dette fagfeltet er: Hvordan påvirker det å få et barn tilfredsheten i parforholdet? Og hvis partenes tilfredshet rammes, blir den bedre eller dårligere? I dette kapittelet søker jeg å svare på dette spørsmålet ved å sammenstille resultater fra studier som har målt partilfredshet. Det vil bli utdypet nærmere om de eventuelle forandringene skjer som følge av tid, om de er spesielt for par i overgangen til å bli foreldre, hvilke aspekter innen partilfredsheten som er mest vare for endring og når den eventuelle endringen skjer. Studier som belyser forskjeller mellom kvinner og menns opplevelser og erfaringer inkluderes også. Tabell 3 gir en oversikt over datagrunnlaget for dette kapittelet.

Tabell 3. Studier som er inkludert litteraturoversikten i kapittel 3

Forfatter	Utvalg	Måletids-punkt	Måle-Instr.	Partilfredshets utvikling
Belsky & Rovine (1990)	128 par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 3 mnd T3) 9 mnd T4)36 mnd.	PRQ	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K. Størst reduksjon hos K. Størst reduksjon fra T1-T3 <u>Spesifikt:</u> Kjærighet: lineær reduksjon hos K & M Ambivalens: Lineær økning hos K & M (K>M) Konflikt: Lineær økning hos K. Vedlikehold: Lineær reduksjon hos K & M.
Belsky, Lang & Rovine (1985)	67 par	PRE: T1) 3.trimester POST: T2) 3 mnd T3) 9 mnd	PRQ, Huston (1983) & MSS	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K (K>M) Størst reduksjon fra T1-T2 (størst for vedlikehold, positiv atferd, kjærighet). <u>Spesifikt:</u> Positiv atferd: Reduksjon hos M & K (M mest misfornøyd med K sin atferd) Vedlikehold: lineær reduksjon M & K (K>M). Kjærighet: lineær reduksjon for M & K (K>M) Tilfredshet: lineær reduksjon for M & K (K>M). Ambivalens: lineær økning for M & K Konflikt: stabil for K & M

Forfatter	Utvalg	Måletids- punkt	Måle- Instr.	Partilfredshets utvikling
Belsky, Spanier & Rovine. (1983)	72 par: (41 FGF & 31 andregangs fødende)	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 3 mnd T3) 9 mnd	DAS	<u>Totalt:</u> Liten reduksjon hos M & K (K>M) T1-T2 størst reduksjon <u>Spesifikt:</u> Dyadisk enighet: stabil Dyadisk affektuttrykk: størst reduksjon fra T1-T2. Dyadisk tilfredshet: stabil Dyadisk samhold: størst reduksjon fra T1- T2 kun hos K (K>M)
Bouchard, Bouchard & Hébert (2006)	120 FGF par: (21 uplanlagt/ 99 planlagt graviditet)	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd	DAS	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K. <u>Spesifikt:</u> Dyadisk enighet: stabil hos K & M Dyadisk affekt uttrykk: reduksjon hos K Dyadisk tilfredshet: reduksjon hos K Dyadisk samhold: reduksjon hos M
Cowan & Cowan (1992)	24 FGF par 15 B par (hadde ikke bestemt seg for om de ville ha barn enda)	PRE: T1) 3.trimester POST: T2) 6 mnd T3) 18 mnd	MAT	FGF: <u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K (FGF>B) B: <u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K
Cowan, Cowan, Heming, Garrett, Coysh, Curtis-Boles & Boles (1985)	24 par 15 B par: (hadde ikke bestemt seg om de ville ha barn enda).	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd T3) 18 mnd	MAT	FGF: <u>Totalt:</u> Lineær reduksjon (størst fra T1-T2) K: størst nedgang fra T1-T2 M: størst nedgang fra T2-T3. B: <u>Totalt:</u> Stabil
Cox, Paley, Burchinal & Payne (1999)	136 par	PRE: T1) 3.trimester POST T2) 3 mnd T3) 12 mnd T4) 24	PRQ (underskalaen vedlikehold er ikke med) Huston (1983), Intimitetsskalaer i PAIR	<u>Totalt:</u> Lineær reduksjon fra T1-T3 Liten økning fra T3-T4 M=K
Crohan (1996)	38 FGF par 75 B par (hovedsakelig ønsket alle seg barn senere) (inkl. afrikanere og hvite i USA)	T1)5-8 mnd etter gift T2) 2 år etter	MHS	FGF: <u>Totalt:</u> MHS: reduksjon (FGF>B) (M=K) B: <u>Totalt:</u> MHS: Liten reduksjon

Forfatter	Utvalg	Måletids- punkt	Måle- Instr.	Partilfredshets utvikling
Delmore- Ko, Pancer, Hunsberger (2000)	73 par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd T3) 18 mnd	MAT	<u>Totalt:</u> Lineær reduksjon for K & M
Hackel & Ruble (1992)	50 par	PRE: T1) 2. eller 3. trimester POST: T2) 4 mnd	MAT, PRQ: konflikt skala Intimitetsskalaer i PAIR	<u>Totalt:</u> Reduksjon (moderat) hos M & K. <u>Spesifikt:</u> Intimitet: reduksjon Emosjonell intimitet: reduksjon hos K Seksuell intimitet. Red. hos M & K. Konflikt: økte hos M & K
Hock, Schirtzinger, Lutz & Widaman (1995)	142 par	PRE: T1) i graviditet POST: T2) 6 uker T3) 9 mnd	MCLI	<u>Totalt:</u> Reduksjon for K & M.
Klinnert, Gavin, Wambolt & Mrazek (1992)	128 FGF & andregangs fødende par	PRE: T1) før gravid POST: T2) 6 mnd T3) 12 mnd T4) 18 mnd	DAS	<u>Totalt:</u> Lineær reduksjon for M & K (M=K).
Kurdek (1993)	49 FGF par 68 B par	PRE: T1) før gravid T2) i graviditet POST: T3) 1. år T4) 2. år	DAS	FGF <u>Totalt:</u> Lineær reduksjon <u>Spesifikt:</u> Dyadisk samhold: reduksjon fra T3-T4, (FGF>B) ellers lineær reduksjon på alle underskalene (B= FGF) B: <u>Totalt:</u> Lineær reduksjon
Levy-shiff (1994)	102 par (Ca. 40 % vestlige par og 60 % asiatiske par)	PRE: T1) 3.trimester POST: T2) 9 mnd	MAT	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos både K & M (K>M). K mer tilfreds ved T1 enn M.
MacDermid, Huston & McHale (1990)	52 FGF par 46 B par	PRE: T1) 3 mnd gift, før gravid. T2) gravid POST: T3) 2-11mnd	SDS Kjærlighet i PRQ	FGF: <u>Totalt:</u> Reduksjon for både K og M. <u>Spesifikt:</u> Kjærlighet: Reduksjon hos M & K. FGF=B: B: <u>Totalt:</u> Reduksjon for M & K.

Forfatter	Utvalg	Måletids- punkt	Måle- Instr.	Partilfredshets utvikling
Mchale & Huston (1985)	28 FGF par 78 B par	PRE: T1) 3 mnd etter bryllup POST: T2) 3-12 mnd etter fødsel	SDS Kjærlighetsskalaen i PRQ	<u>Totalt:</u> FGF=B: Redusksjon hos K & M, (K=M) <u>Spesifikt:</u> Kjærlighet redusert (M>K)(FGF=B)
Panser, Pratt, Hunsberger & Gallant (2000)	69 par	PRE: T1) 3.trimester POST: T2) 6 mnd	MAT	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K M generelt lavere tilfredshet enn K
Perren, von Wyl, Bürgin, Simoni & Klitzing (2005)	62 par	PRE T1) 3. trimester POST: T2) 12 mnd	PFB	<u>Totalt:</u> Reduksjon for K & M. <u>Spesifikt:</u> Samhold: Reduksjon hos K & M Sensitivitet: Reduksjon hos K & M Konflikt: Reduksjon hos K.
Porter & Hsu (2003)	50 mødre	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 1 mnd T3) 3 mnd	PRQ	<u>Totalt:</u> Lineær reduksjon <u>Spesifikt:</u> Kjærlighet: lineær reduksjon Vedlikehold: lineær reduksjon Ambivalens: stabil Konflikt: stabil
Schulz, Cowan & Cowan (2006)	38 FGF 13 B par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd T3) 18 mnd T4) 42 mnd T5) 66 mnd	MAT	<u>Totalt:</u> Lineær nedgang hos FGF Stabilit nivå hos B stabilt. K=M
Shapiro, Gottman, Carrère (2000)	43 FGF par 39 B par	PRE: T1)nygiftet T2) 3. tri. POST: T3) 3 mnd T4) 1 år T5) 4-6 år	MAT	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos FGF, K. Stabilt nivå hos B & M. Størst reduksjon hos FGF, K fra T3-T4, stabilt fra T1-T3
Rholes, Simpson, Campbell & Grich (2001)	106 par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd	Dyadisk tilfredshet i DAS & PRQ	<u>Totalt:</u> Redusksjon for M & K
Simpson, Rholes, Campbell (2003)	106 par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 6 mnd	Dyadisk tilfredshet i DAS	<u>Totalt:</u> Reduksjon for M & K

Forfatter	Utvalg	Måletids- punkt	Måle- Instr.	Partilfredshets utvikling
Tomlinson (1986)	96 par	PRE: T1) 3. trimester POST: T2) 3 mnd	DAS	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K (K=M). <u>Spesifikt:</u> Dyadisk enighet: redusert hos M & K Dyadisk affektuttrykk: redusert hos M & K (størst red. av skalaene) Dyadisk tilfredshet: redusert hos M & K Dyadisk samhold: redusert hos M & K (størst red. av skalaene)
Waldron & Routh (1981)	46 par	PRE: T1) 3. trim. POST: T2) 6 uker	MAT	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos K. Stabilt nivå hos M. Ved T1: K > M, ved T2: M=K <u>Spesifikt:</u> Global tilfredshet: reduksjon Løsning av uenigheter: reduksjon
Wallace & Gotlib (1990)	97 par	PRE T1) Graviditet POST T2) 1 mnd T3) 6 mnd	DAS	<u>Totalt:</u> Økning fra T1-T2, reduksjon fra T2-T3
White & Booth (1985)	220 K & M (ikke par, 58 % K & 42 % M) 107 FGF par & 113 B par	PRE: T1) gift men ingen barn POST: T2) 3 år senere	Eget mål: Marital happiness	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos K & M, FGF=B
Wright, Henggeler & Craig (1986)	49 par	PRE: T1) 3.trim. POST: T2) 3-4 mnd.	DAS	<u>Totalt:</u> Reduksjon hos M & K <u>Spesifikt:</u> Dyadisk enighet: reduksjon for K & M Dyadisk samhold: reduksjon for K & M

Tegnforklaring til tabell 3:

K = Kvinner

M = Menn

FGF = Førstegangsfødende par

B = barnløse par

B>FGF: effekten var større hos barnløse enn hos FGF.

M>K: effekten var større hos menn enn kvinner

M=K: Effekten var lik for menn og kvinner

FGF=B: effekten var lik for førstegangsfødene og barnløse

Hvis det bare står antall par (for eksempel 106 par) betyr dette parene er førstegangsfødende og at studiene ikke har benyttet kontrollgruppe.

Forkortelsene til de ulike måleinstrumentene finnes i tabell 1 og 2.

3.1 Total partilfredshet

Hovedtrenden er at partilfredsheten går lineært nedover fra tiden før fødsel, til månedene og årene etter fødsel (Belsky et al., 1983; Belsky, Lang & Rovine, 1985; Belsky & Rovine, 1990; Bouchard, Bouchard & Hébert, 2006; Cowan & Cowan, 1992; Cowan, Cowan, Hemning, Garrett, Coysh, Curtis-Boles & Boles, 1985; Cox, Paley, Burchinal & Payne, 1999; Crohan, 1996; Delmore-Ko, Pancer & Hunsberger, 2000; Hackel & Ruble, 1992; Hock et al., 1995; Klinnert et al., 1992; Kurdek, 1993; Levy-Shiff, 1994; MacDermid et al., 1990; Mchale & Huston, 1985; Panser, Pratt, Hunsberger & Gallant, 2000; Perren, von Wyl, Bürgin, Simoni & Klitzing, 2005, Porter & Hsu, 2003; Rholes, Simpson, Campbell & Grich, 2001; Simpson, Rholes, Campbell & Wilson, 2003; Schulz, Cowan & Cowan, 2006; Tomlinson, 1987; Waldron & Routh, 1981; White & Booth, 1985; Wright, Henggeler & Craig, 1986). Ingen studier kunne vise en gjennomsnittlig økning i partilfredshet. Det er imidlertid viktig å merke seg at det er den gjennomsnittlige verdien av resultatet som går ned. Det betyr med andre ord ikke at partilfredsheten går ned hos alle par som får barn, eller hos begge kjønn. Belsky og Rovine (1990) identifiserte i denne sammenheng fire ulike kategorier av forandring i partilfredshet og kalte disse: 1) akselererende nedgang, 2) lineær nedgang, 3) ingen endring og 4) moderat positiv endring. Andre forskere belyser også disse nyansene ved å vise til at tross for at partilfredsheten generelt sett går ned så, opplevde omtrent en tredjedel av parene i utvalget at nivået hold seg stabilt eller bedret seg (Shapiro, Gottman & Carrere, 2000; Wright et al., 1986).

Det er kun en studie som viser funn som går imot hovedtrenden. I motsetning til den lineære utviklingen viser forskerne i stede til en kurveformet partilfredshetsutvikling hos parene fra tredje trimester av svangerskapet til 6 måneder etter fødsel. Partilfredshet ble målt med DAS (Spanier, 1976) og viste økning hos begge parter en måned etter fødsel i forhold til nivået før fødsel. Ved 6 måneder etter fødsel hadde derimot partilfredsheten sunket til et nivå under det den var i graviditeten (Wallace og Gotlib, 1990). Det bør også nevnes at Cox et al. (1999) funn viste, i likhet med hovedtrenden, en lineær reduksjon i partilfredshet det første året, men at denne reduksjonen stoppet rundt barnets første bursdag for deretter å øke svakt i året som fulgte.

3.2 Kjønnforskjeller

I dette avsnittet skal jeg redegjøre for studier som inkluderer analyser av hvorvidt kvinner og menn går gjennom den samme partilfredshetsutviklingen i overgangsperioden. Det viser seg at det er tre hovedtendenser som går igjen. Det første er at kvinner og menn opplever lik reduksjon i overgangsperioden (Klinnert et al., 1992; Tomlinson, 1986; Schulz et al., 2006; McHale & Huston, 1985). Til tross for at Wallace & Gotlibs (1990) funn ikke viste en lineær reduksjon i partilfredshet, kunne heller ikke de finne noen forskjell mellom kjønnene i partilfredshet ved noen av måletidspunktene.

Den andre hovedtendensen står i kontrast til det ovennevnte og viser at kvinner opplever den største reduksjon i partilfredshet overgangsperioden (Belsky et al., 1983;1985; Belsky & Rovine, 1990; Shapiro et al., 2000; Levy-shiff, 1994). Disse resultatene blir mer forståelige når en betrakter den siste hovedtendensen som viser at det også er kvinner generelt som rapporterer den høyeste partilfredshet i hele omstillingsfasen (Belsky et al., 1983; Levy-shiff, 1994; Pancer et al., 2000). Waldron & Rouths (1981) studie bekrefter de to sistenevnte tendensene. Partilfredshet målt med MAT (Locke & Wallace, 1959) ble redusert for kvinner fra siste trimester av svangerskapet til 6 uker etter fødsel. Mennene i studiet holdt derimot et stabilt nivå. Det viste seg at i svangerskapet opplevde kvinnene høyere partilfredshet enn sine menn, mens de etter fødsel rapporterte å være på samme nivå.

Til tross for at disse funnene tildels er motstridene så er det likevel verdt å merke seg at det er ingen forskere som viser at menn opplever den største reduksjonen i partilfredshet. Mye tyder derimot på at hvis det er en forskjell i utviklingen så er det kvinnene som opplever det største fallet. Om dette utelukkende kommer av at de hadde et uvanlig høyt tilfredshetsnivå i graviditeten, eller om det å bli mor er en større påkjenning enn det er å bli far, sier disse resultatene ingenting om. Resultatene er i midlertidig i tråd med funn som viser at kvinner er mer sårbare enn menn til å utvikle depressive symptomer, lav selvtillit og stress i overgangsfasen (Delmore-Ko et al., 2000; Pancer et al., 2000).

3.3 Barnløse versus nybakte foreldre

Den lineære reduksjonen i avsnitt 3.1 baseres på resultater fra studier uavhengig av om de har sammenlignet resultatene med en kontrollgruppe av par som ikke har fått barn i samme perioden. Dette innebærer at man ikke med alt for stor sikkerhet kan si om de rapporterte funnene typisk omhandler par som blir foreldre, eller om utviklingen er et naturlig resultat av tiden parene har vært sammen. Av de 33 utvalgte studiene i denne oppgaven var det bare 9 studier som inneholdt en kontrollgruppe. Den følgende redegjørelsen vil omfatte hvorvidt partilfredshetsutviklingen i foreldregruppen skiller seg fra partilfredshetsutviklingen i den barnløse kontrollgruppen.

Noen studier viser til ingen eller liten forskjell mellom partilfredshetsutviklingen hos barnløse og nybakte foreldrepar. Kurdek (1993) viser i den forbindelse en lineær nedgang i partilfredshet (Spanier (DAS), 1976) hos både barnløse og nybakte foreldrepar. Den eneste forskjellen som kunne påvises var at foreldregruppen hadde betraktelig større reduksjon i felles aktiviteter målt med underskalaen ”dyadisk samhold”. Det ble heller ikke påvist noen forskjell mellom foreldre og barnløse i partilfredshet målt med SDS (Campell, Converse og Rodgers, 1976) (Mchale & Huston, 1985; MacDermid et al., 1990). White og Booth (1985) brukte et eget mål på partilfredshet og hevdet at til tross for at en kunne påvise en nedgang var det ingen forskjell mellom barnløse og par som fikk barn, verken totalt eller i spesifikke aspekter av parforholdet.

En motvekt til disse studiene er forskning som viser at det likevel er forskjell i utvikling mellom barnløse og foreldrepar. Partilfredshet målt med MAT (Locke & Wallace, 1959) holdt seg stabil hos den barnløse kontrollgruppen, mens gruppen av foreldre som fikk barn rapporterte en lineær nedgang i overgangsfasen (Cowan et al., 1985; Schulz et al., 2006; Shapiro et al., 2000). Dette blir videre støttet av funn som viser at partilfredsheten gikk ned for begge gruppene, men denne reduksjonen var betraktelig større for de nybakte foreldreparene (Crohan, 1996; Cowan & Cowan, 1992).

I forhold til antall studier så står disse to retningene omtrent likt. En nærmere analyse av utvalg og metode kreves for å kunne trekke noen konklusjoner om hvem som er nærmest sannheten. Når det er sagt, tror jeg imidlertid at svaret på dette spørsmålet ikke er så viktig. Mest sannsynlig så møter par som har barn andre utfordringer enn par som ikke har barn. En

hypotese kan være at mange av de barnløse parene faktisk ønsker seg barn uten å ha lyktes med det. Dette kan være en påkjenning i seg selv. Av de ovennevnte studiene var det bare 3 studier som tok hensyn til dette. Alle disse fant forskjeller mellom barnløse og foreldrepar.

3.4 Partilfredshet i spesifikke domener

Til nå har vi bare sett på helhetlige mål på partilfredshet. Noen forskere bruker kun dette målet i sine analyser (f.eks. Klinnert et al., 1992), mens andre beskriver spesifikke domener av parforholdet ved å analysere utviklingen til hver enkelt underskala (f.eks. Cowan et al., 1985; Belsky & Rovine, 1990). De fleste måleinstrumentene med underskalaer inkluderer mål på kommunikasjon og konflikt, aktivitet, følelser og intimitet. Det finnes også studier som inkluderer mål på disse fenomenene, uten at de tilhører den anvendte partilfredshetsskalen (se f.eks. MacDermind et al., 1990; McHale & Huston, 1985). Disse blir ikke inkludert i den følgende redegjørelsen fordi disse resultatene kun kan sees i sammenheng med partilfredshet og ikke som en del av den.

3.4.1 Kommunikasjon og konflikt

Kvinner og menn opplever å være mer enige om felles temaer i forholdet målt med underskalaen ”dyadisk enighet” i DAS (Spanier, 1976) før fødsel, enn tre-fire måneder etter fødsel (Wright et al. 1986; Tomlinson, 1986). I likhet med dette viser Kurdek (1993), ved bruk av samme skala, at begge parter opplever en reduksjon i enighet fra tiden før fødsel til to år etter. Funnene blir støttet ytterligere i en studie utført av Waldron & Routh (1981), der kvinner rapporterte, på en underskala i MAT (Locke & Wallance, 1959), at det etter fødsel var større uenighet i parforholdet om hvordan de skulle løse pågående problemer.

I tråd med ovennevnte funn viste Hackel & Ruble (1992) at både kvinner og menn rapporterte å ha flere konflikter målt på PRQs konfliktskala (Braiker & Kelley, 1979) etter fødsel enn før. På samme skala har det også blitt funnet at konfliktnivået ikke forandret seg bemerkelsesverdig i overgangen til å bli foreldre (Belsky et al., 1985). Videre har det blitt dokumentert at det primært er kvinnene som opplever denne økningen i konflikt i overgangsperioden (Belsky og Rovine, 1990; Perren et al., 2005).

Begge parter, og da særlig kvinner (Belsky et al., 1985) rapporterte på vedlikeholdskalaen i PRQ (Braiker & Kelley, 1979) at de etter fødsel bidro i mindre grad til atferd som forbedret og vedlikeholdt parforholdet (Belsky et al., 1985; Belsky & Rovine, 1990). Porter & Hsus (2003) studerte mødre ved hjelp av samme skala og kom frem til lignende reduksjon i vedlikeholdsatferd.

I forhold til hvor tilfredse partene var med interaksjonen dem i mellom viste Belsky et al. (1985) på en skala utviklet av Huston (1983) at begge opplevde å være mindre tilfreds med partnerens frekvens av positiv atferd. Denne opplevelsen viste seg å være mest fremtredene hos menn, der de hadde et spesielt ønske om at kvinnen skulle rette mer positiv atferd mot dem.

3.4.2 Aktiviteter og samhold

Både kvinner og menn rapporterer reduksjon i grad av samhold i form av felles aktiviteter og stimulerende utvekslinger målt med underskalaen ”dyadisk samhold” i DAS (Spanier, 1976) fra tiden før fødsel til barnet var mellom 3 og 6 måneder (Wright et al. 1986; Tomlinson, 1986; Bouchard et al, 2006). Par som ble studert over noe lengre tid viste på samme skala en lineær nedgang i rapportert samhold i tidsrommet før graviditeten inntraff til to år etter (Kurdek, 1993). Liknede resultat ble dokumentert i Perrens et al. (2005) studie målt med samholdsskalaen i PFB (Hahlweg, 1996). Begge parter opplevde redusert samhold ved at de snakket mindre sammen om jobb, følelser og behov, samt hadde mindre felles aktiviteter fra siste trimester til 12 måneder etter fødsel. Belsky et al. (1983) fant denne reduksjonen hos kvinner fra siste trimester av svangerskapet til 3 måneder etter fødsel.

3.4.3 Følelser og intimitet

Intimitet kan deles inn i emosjonell intimitet og seksuell intimitet. Den emosjonelle omhandler det å uttrykke følelse ovenfor hverandre, mens seksuell intimitet handler om frekvens og kvalitet på fysisk nærhet i forholdet. Flere studier målte emosjonell intimitet med underskalaen ”dyadisk affektuttrykk” i DAS (Spanier, 1976), og fant at partene var mindre tilfredse på dette området etter fødsel (Tomlinson, 1986; Belsky et al., 1983; Kurdek, 1993). Bouchard et al. (2006) fant på samme skalaen denne reduksjonen kun hos kvinner. Hackel & Ruble (1990) skilte mellom seksuell og emosjonell intimitet ved bruk av underskalaer i PAIR

(Shaefer & Olsons, 1981). De fant at opplevelsen av redusert emosjonelle intimitet kun ble rapportert hos kvinner, mens redusert seksuelt intimitet var noe begge parter opplevde. I tråd med dette viser Perren et al. (2005) at atferd i form av ømhet og seksualitet målt med sensitivitetsskalaen i PFB (Hahlweg, 1996) gikk ned hos begge parter etter fødsel.

Kjærlighet kan beskrives som opplevelsen av å høre sammen, være nær og knyttet til et annet menneske. Denne opplevelsen, målt med underskalaen "kjærlighet" i PRQ (Braiker & Kelley, 1979), gikk ned i overgangsperioden hos både kvinner og menn (Belsky et al., 1985; Belsky & Rovine, 1990; McHale & Huston, 1985; MacDermid et al., 1990). Denne reduksjonen ble funnet å være størst hos kvinner (Belsky et al., 1985). Dette er i tråd med Porter og Hsus (2003) analyser av mødre, som på samme skala viste en reduksjon i kjærlighet til sin mann.

Følelser som man har ovenfor partner kan variere fra dag til dag. Noen opplever å ha stabile positive følelser hele tiden, mens andre opplever at disse veksler i begge retninger. Målt med ambivalensskalaen i PRQ (Braiker og Kelley, 1979), viste det seg at begge parter opplevde en økning i ambivalente og forvirrende følelser rettet mot partneren og parforholdet (Belsky et al., 1985; Belsky og Rovine, 1990).

3.5 Tidspunkt for endring

Av de 28 studiene som er inkludert i dette kapittelet er det bare 6 studier som spesifikt inkluderer analyser eller viser funn i forholdt til tidsperioder der endringene i partilfredshet er mer fremtredene. Disse 6 studiene strekker seg over ulike tid og viser også noe ulike resultater. Belsky & Rovine (1990) viser i sin studie som strekker seg over 3 år at den største reduksjonen fant sted i løpet av det første året etter unnfangelse. Et lignende resultat kommer frem i Coss et al. (1999) studie som viser en reduksjon i barnets første leveår, etterfulgt av en svak økning i partilfredshet i barnets andre leveår. I de studiene som bare strekker seg fra siste trimester til barnet er 9 måneder gammelt, finner den største reduksjonen sted frem til barnet 3 måneder gammelt (Belsky et al, 1983; 1985).

I motsetning til det ovennevnte kunne ikke Shapiro et al., (2000) påvise noen endring i partilfredshet de første tre månedene etter fødsel, men rapporterte i stede at den første merkbare reduksjonen skjedde fra barnet var tre måneder til et år. Noe lignende dokumenteres i Wallace og Gotlib's (1990) studie, som først kunne vise til en reduksjon mellom 1 og 6

måneder etter fødsel. Studiet varte fra siste trimester av svangerskapet til 6 måneder etter fødsel. Frem til barnet var en måned gammel, hadde partilfredsheten økt.

En studie viste i stedet til at kvinner og menn kan være i endring på ulike tidspunkt. Dette kom frem i forhold til at kvinnene opplevde den største nedgangen i partilfredshet fra siste trimester av svangerskapet til 6 måneder etter fødsel, mens mennene hadde sin største nedgang fra 6-18 måneder etter fødsel (Cowan et al., 1985)

3.6 Oppsummering av partilfredshetsutvikling

Resultatene viser til at opplevd partilfredshet går ned i overgangsperioden. Noen studier viser imidlertid at denne reduksjonen også skjer hos barnløse par målt i samme tidsperiode.

Ulik utvikling mellom kjønn ble påvist, med noe motstridene resultat. En mulig forskjell pekte i retning av at kvinner generelt har høyere partilfredshet enn menn før fødsel, samtidig som de også opplevde den største reduksjonen i overgangsperioden. En studie antydte at kvinner opplever reduksjonen rett etter fødsel, mens menn opplever dette først etter 6 måneder.

Vedrørende spesifikke aspekter ved partilfredsheten opplever partene å være mindre enige om felles temaer. De er heller ikke enige om hvordan de skal løse disse problemene. Flere studier viste også en økning i konflikt mellom partene etter fødsel. Videre var både kvinner og menn mindre tilfreds med interaksjonen dem i mellom etter fødsel. I tillegg til dette avtok opplevelsen av samhold og felles aktiviteter. Samtidig var det en nedgang i emosjonell og seksuell intimitet, der kjærlige følelser i økende grad ble erstattet med ambivalente følelser rettet mot partneren og parforholdet.

I forhold til eventuelle kritiske perioder for endringer i partilfredshet, var det noe sprikende resultat. Noen studier viste at endringene er mest fremtredende frem til tre måneder etter fødsel, der andre igjen antydte at det var da reduksjonen startet. Mest vanlig var det imidlertid at den største reduksjonen skjedde i barnets første leveår, men det er viktig å være klar over at ytterst få studier inkluderte analyser av partilfredshet utover 12 måneder etter fødsel.

4. Prediktorer til partilfredshet

Til tross for at resultatene i kapittel 3 viste at partilfredsheten har en tendens til å synke i overgangen til å bli foreldre, så finnes det heldigvis også par som opplever å være like forelsket eller mer glad i hverandre etter å ha fått sitt første barn (Belsky & Rovine, 1990; Wright et al., 1986; Shapiro et al., 2000). I denne sammenheng kan det være interessant å se på faktorer som skiller disse parene fra dem som opplever reduksjon i partilfredshet. Jeg vil i dette kapittelet søke å svare på oppgavens andre problemstilling ved å fokusere på hva som påvirker partilfredsheten i overgangsperioden. I forhold til dette spørsmålet vil det bli redegjort for hvorvidt partilfredsheten lar seg påvirke av prediktorvariablene; demografi, individuelle forskjeller, barnets temperament, voksen tilknytning, minner fra foreldrenes parforhold, planlagt graviditet, stress, egen og partners partilfredshet og kommunikasjonsstil.

4.1 Demografi

I det følgende vil det redegjort for hvorvidt de demografiske variablene; alder, lengde på parforholdet, utdanningslengde og inntekt er forbundet med tilfredshet i parforhold i overgangsfasen til å bli foreldre.

4.1.1 Alder

Hvorvidt unge foreldrepar har det bedre sammen enn eldre foreldrepar er forskere uenig om. Noen hevder at alder ikke avgjør hvor tilfreds paret er. I forhold til dette viste Pancer et al. (2000) at alder på kvinner og menn mellom 18 og 48 år verken kunne predikere tilfredshet, depresjon eller selvtillit etter fødsel. White og Booth (1985) sammenlignet par som fikk barn med par som ikke fikk barn og pekte på lignende resultater. Det viste seg at til tross for at respondentene som fikk barn var betraktelig yngre (gjennomsnittlig 25,5 år) enn respondentene som ikke fikk barn (gjennomsnittlig 26,9 år) kunne de likevel ikke finne noen forskjeller i partilfredshet mellom de to gruppene.

I motsetning til det foregående finnes det forskning som taler for at eldre par er bedre rustet til å møte utfordringene som kommer med det nye familielivet. Wright et al. (1986) viser i en studie at kvinners alder var forbundet med menns partilfredshet. I et utvalg av kvinner i alderen 21-34 år, viste det seg at de eldste oftere enn de yngste kvinnene var sammen med

menn som var tilfreds i parforholdet. Belsky og Rovine (1990) viser lignede resultater på et utvalg av menn og kvinner mellom 23-34 år. En høyere alder hos både kvinner og menn var forbundet med forbedring i partilfredshet (Braiker og Kelley (PRQ), 1979) ved at de opplevde færre konflikter seg imellom. Dette er i tråd med Hock og Lutzs (1995) studie som viste at desto yngre de nybakte mødrene var, desto mer depressive symptomer ble rapportert, både under graviditeten og ni måneder etter fødsel.

Dette betyr imidlertid ikke at de yngre parene ikke kan ha det bra sammen hvis de får barn. Cowan og Cowans (1992) studie er et motstykke til ovennevnte funn. De hevder at til tross for at yngre par opplevde en større reduksjon i selvtillit i overgangsperioden, så var det de eldre parene som opplevde den største reduksjonen i partilfredshet. Det sistnevnte kan henge sammen med at eldre par i samme studie viste til at de hadde en større reduksjon i intimitet seg i mellom enn de yngre parene. Cowan og Cowans (1992) resultater står i kontrast til studier som viser at lav selvtillit er forbundet med lav partilfredshet (se avsnitt 4.2.1).

4.1.2 Lengden på parforholdet

Hvor lenge paret har vært sammen kan ha betydning for partilfredsheten på flere måter. Par som har vært sammen lenge kan dra fordeler av at de kjenner hverandre godt og er trygge på hverandre, noe som gjør at de står sterkere når de møter utfordringene knyttet til det å få barn. Belsky og Rovine (1990) fant en sammenheng mellom antall år paret hadde vært gift og forbedring i partilfredshet (Braiker og Kelley (PRQ), 1979) i overgangsperioden. Begge parter rapporterte i dette tilfellet færre konflikter i forholdet, i tillegg til at mennene opplevde å ha flere kjærlige følelser til partneren.

Flere forskere viser imidlertid at det ikke er noen sammenheng mellom lengden på parforholdet og partilfredshet (Alexander & Higgins, 1993; Klinnert et al., 1992).

White og Booth (1985) viser lignende funn, der respondentene som fikk barn hadde vært gift i en betraktelig kortere periode enn de som ikke fikk barn (2,4 år versus 3,6 år). Til tross for dette kunne de ikke finne noen forskjell mellom gruppene i partilfredshet. Det samme ble påvist i MacDermids et al. (1990) studie der det ikke var forskjell mellom par som fikk barn det første året de var gift, sammenlignet med par som fikk barn det andre året de var gift.

Om lengden paret har vært sammen påvirker partilfredsheten i overgangsperioden virker i forhold til resultatene ovenfor nokså uklart. Alexander og Higgins (1993) viste i stedet at kortere parforhold kan knyttes til andre opplevelser enn lengre parforhold. Hvis partene hadde lav selvtillit før fødsel var dette kun forbundet med en opplevd håpløshet etter fødsel hos par som hadde vært sammen i lengre tid. Håpløsheten var med andre ord ikke så fremtredene i kortere parforhold til tross for at partene hadde dårlig selvtillit forut for fødsel. Videre viste det seg at de som hadde vært sammen i kortere tid og følte at partneren var misfornøyd med væremåten deres før fødsel opplevde en større grad av nervøsitet og uro etter fødsel. Denne følelsen var ikke tilstede i lengre forhold, enda også disse hadde opplevd en økt misnøye fra partner (Alexander og Higgins, 1993).

4.1.3 Utdanning

I forhold til utdanningslengdens relevans viser Belsky og Rovine (1990) at både kvinner og menns utdanning var forbundet med tilfredshet i parforholdet (Braiker & Kelley (PRQ), 1979). Lengre utdanning hos kvinner var relatert til at menn opplevde økt partilfredshet i form av mindre konflikter i forholdet. Menn som hadde lengre utdanning opplevde selv forbedret partilfredshet ved at de hadde flere kjærlige følelser til partner, samt få ambivalente følelser rettet mot partner og parforholdet i overgangsperioden. Noen konklusjon om årsaksforhold er umulig å trekke ut fra disse funnene, men en hypotese kan være at de med lengre utdanning har lettere for å skaffe seg et fast og godt lønnet arbeid, og dermed opplever mindre stress i overgangsfasen. En annen hypotese kan være at personer som har lengre utdanning kan ha bedre tilgang til, og være mer interessert i, kunnskap om det å være foreldre. Det kan bidra til at de er mer realistiske og forberedte i møte med det nye livet som foreldre. Belskys (1985) funn er i tråd med dette, der foreldre med lengre utdanning, i motsetning til de med kortere utdanning, sjeldnere hadde urealistiske forventninger før fødsel. I kapittel 4.2.2 relateres realisme og det å være forberedt, med selvtillit i overgangsfasen. Utdanning kan også forbindes med andre variabler som er relatert til partilfredshet. Lutz og Hocks (1995) studie peker på at mødrenes utdanning også var relatert til depressive symptomer både før og etter fødsel. Jeg vil komme nærmere inn på depressive symptomer.

4.1.4 Inntekt

Å slippe å tenke på hvordan en skal få pengene til å strekke til kan være en buffer mot stress i overgangsperioden. En god inntekt kan i tillegg bidra til at paret har mulighet til å finne på mer sammen. Man kan for eksempel betale en barnevakt og selv gå ut og ha en romantisk aften sammen. Belsky og Rovine (1990) peker på funn som støtter disse antagelsene, der en høy inntekt var forbundet med forbedring i partilfredshet (Braiker og Kelly (PRQ), 1979). Forbedringen viste seg i form at partene opplevde mindre konflikt og at mennene i tillegg hadde mindre ambivalente følelser til partner og parforholdet. Dette er i tråd med resultater som viser til at en høy inntekt er relatert til færre depressive symptomer både før og etter fødsel (Hock et al., 1995).

4.1.5 Oppsummering

Forskere er ikke helt enig i hvilken grad, og noen ganger også i hvilken retning de demografiske variablene påvirker partilfredsheten i overgangsperioden. Det er også viktig å være klar over at flere av variablene mest sannsynlig henger sammen. For eksempel vil det å være ung, innebære at en ikke har rukket å ta lengre utdanning eller opparbeidet seg lang fartstid i parforholdet. Videre kan en kort utdanning medføre at en havner i et lavt lønnet yrke. Når det er sagt pekte funnene i retning av at lengre utdanning og høy inntekt er positive for partilfredshetsutviklingen. I forhold til alder og lengde på parforholdet var funnene mer sprikende. De fleste studiene viste at alder og lengde på parforholdet ikke var relatert til partilfredshet, mens andre studier pekte i begge retninger. Kanskje det er slik som Alexander og Higgins (1993) antyder at gruppene ikke skiller seg fra hverandre i partilfredshetsnivå, men at de opplever ulike utfordringer i forhold til hvor lenge de har vært sammen eller hvor gamle de er.

4.2 Individuelle forskjeller

Dette avsnittet omhandler sammenhenger mellom partilfredshet og individuelle forskjeller i form av depressive symptomer og personlighetsegenskaper.

4.2.1 Depressive symptomer

En depresjon handler om å ha et senket stemningsleie og kan variere fra å være en lett og rask forbigående dysterhet, til et dypt og vedvarende tungsinn (Egidius, 1994). I det følgende vil jeg redegjøre for sammenhengen mellom depressive symptomer og partilfredshet i overgangsfasen til å bli foreldre. Studiene benytter den velbrukte skalaen ”*Center for Epidemiologic Studies Depression*” (Radloff (CES-D), 1977), som har vist seg å være godt egnet på normalbefolkningen (Shaver & Brennan, 1991). Skalaen består av 20 ledd som viser variasjoner av symptomer relatert til depressiv affekt. Dette inkluderer en depressiv sinnsstemning, lav selvtillit, følelser av håpløshet og hjelpeløshet og varierende fysiske symptomer.

Studier viser til at personer med depressive symptomer før fødsel ofte opplever en større reduksjon i partilfredshet, enn personer med færre depressive symptomer i overgangsfasen (Cox et al., 1999; Pancer et al., 2000). Resultatene blir utfordret av Hock et al. (1995) som i sine analyser av kvinner, kom frem til at nivå av depressive symptomer før fødsel ikke var merkbart relatert til partilfredshetsutviklingen etter fødsel. I samme studie kunne en likevel finne en sammenheng mellom depressive symptomer og partilfredshet ni måneder etter fødsel, der mødres depresjonssymptomer var relatert til både egen og partnerens partilfredshet. Det sistnevnte blir videre støttet av funn som viser at depressive symptomer var relatert til partilfredshet hos begge parter når barnet var to år gammelt (Lutz & Hock, 2002). Feeney, Alexander, Noller & Hohaus (2003) finner denne sammenhengen i forhold til at utvikling av depressive symptomer hos kvinner var assosiert med redusert partilfredshet hos menn i overgangsfasen. Resultatene viser at tilstedeværelse av depressive symptomer hos en av partene påvirker tilfredsheten i parforholdet hos den andre. Videre ser vi at forbindelsen mellom depressive symptomer og negativ partilfredshetsutvikling er tilstede før fødsel, men enda sterkere i forhold til depressive symptomers innvirkning på tilfredsheten etter fødsel. Dette tyder på at overgangsfasen er en tid partilfredsheten er ekstra sårbar for endring.

Selvtillit

Selvtillit handler om å ha tillit til egen person (Egidius, 1994). Lav selvtillit er et av symptomene som tilhører det å være deprimert. Da forskere har målt dette for seg selv i flere studier, velger jeg å redegjøre for dette symptomet for seg selv. Hvilke egenskaper som vektlegges ved måling av begrepet har variert innenfor selvtillitslitteraturen. Ulike tilnærminger kan for eksempler være å fokusere på hva personen føler om seg selv (*Self-Esteem Scale* (SES) Rosenberg, 1965), hvordan personen føler seg i relasjon til andre (*Personality Inventory* (PI), Jackson, 1980) eller hvordan personen selv ønsker å være i forhold til hvordan hun/han oppfatter seg selv (Gough & Heilbrun, 1980; Alexander & Higgins, 1993).

Lav selvtillit handler grunnleggende sett om å ha negative tanker om seg selv. Tankene kan påvirke hvordan en fortolker verden og påvirke personens atferd. I et parforhold kan dermed lav selvtillit være starten på en ond sirkel, der selvtilliten påvirker partilfredsheten, som igjen påvirker selvtilliten. Det har blitt funnet sterke korrelasjoner mellom selvtillit (Rosenberg (SES), 1965) målt før fødsel og partilfredshet etter fødsel hos både kvinner og menn (Pancer et al., 2000). Mer spesifikt viser Belsky og Rovine (1990) hvordan god selvtillit (Jackson (PI), 1980) hos menn kan bidra til å bedre parforholdet i overgangsperioden. Menn med god selvtillit rapporterte forbedring i partilfredshet (Braiker og Kelley (PRQ), 1979) ved at de opplevde mindre konflikt, samt moderat økning i kjærlighet til partneren. Kvinnene til disse mennene opplevde også en forbedring ved at de hadde færre ambivalente følelser rettet mot mannen og parforholdet. Liknede funn vises til i Alexander og Higgins (1993) studie der fedre som opplevde stor forskjell mellom ”det egentlige” og ”det ideelle selv” også opplevde en større reduksjon i partilfredshet i overgangsperioden. Dette viste seg i form av at de rapporterte mindre emosjonell og seksuell nærhet i parforholdet (Spanier (DAS), 1976).

Kvinner selvtillit har også vist seg å være viktig for tilfredsheten i parforholdet. Belsky og Rovine (1990) viser til en sammenheng mellom en god selvtillit hos kvinner og økt tilfredshet i parforholdet (Braiker og Kelley (PRQ), 1979). Dette viste seg i form av at mannen opplevde å en økt tilknytning og nærhet til partneren, samtidig som kvinnene opplevde at det var mindre konflikter dem imellom i overgangsfasen.

4.2.2 Personlighetsegenskaper

Den mest brukte personlighetstrekkmodellen de siste 20 år er uten tvil femfaktormodellen (*Big Five*) (Larsen & Buss, 2002). Der det mest dokumenterte personlighetstrekket av betydning for partilfredshet er "nevrotisme". Trekket omhandler å være emosjonell ustabil. Dette innebærer negative emosjoner i form av engstelse, nervøsitet, nedstemthet og anspenthet. Ikke overraskende har trekket vist seg å ha negativ effekt på partilfredsheten (Karney & Bradbury, 1997; Kelly & Conley, 1987). Dessverre fant jeg ingen studier relatert til mitt tema som inkluderte personlighetstrekk målt med femfaktormodellen. Jeg har likevel valgt å redegjøre for hvordan personlighetsegenskaper målt med mindre kjente psykometriske skalaer kan påvirke partilfredsheten i positiv eller negativ retning.

Personlighetsegenskaper som fremmer partilfredshet

Mye tyder på at noen personlighetsegenskaper egner seg bedre til å utvikle et godt parforhold enn andre. Belsky og Rovine (1990) måler personlighetsegenskapen "mellompersonlig affekt" som omhandler personens evne til å være sensitiv til andres følelser. De fant at i parforhold hvor menn skåret høyt på denne egenskapen, opplevde mennene selv en bedret partilfredshet (Braiker & Kelley (PRQ), 1979) ved at de hadde mindre ambivalente følelser rettet mot partneren eller parforholdet. Kvinnens mellompersonlige affektevner påvirket ikke tilfredsheten i parforholdet. Et lignende resultat dokumenteres av Levy-Shiff (1994). Personer som viste mellompersonlig interesse og oppfattet seg selv som sosiale, varme, oppdragende og omsorgsfulle, påvirket partilfredsheten i positiv retning. Partilfredsheten økte mest hvis det var menn som hadde denne egenskapen.

Det er rimelig å anta at personer som opplever psykisk ubehag i form av å være mye bekymret opplever det å bli foreldre som en påkjenning for tilfredsheten i parforholdet. Stikk i strid med denne antagelsen viser imidlertid Wright et al. (1986) til at menn som rapporterte å ha psykisk ubehag før fødsel oftere opplevde en økning i tilfredshet etter fødsel. Fenomenet kan forklares med at menn som er engstelig før fødsel, vil motiveres til å investere mer i parforholdet for å få bukt med denne engstelsen. Dette er i tråd med funn som viser at personer som opplevde at partneren var misfornøyd med deres væremåte før fødsel, viste en bedring i partilfredshet (Spanier (DAS), 1976) etter fødsel ved å uttrykke og oppleve mer affekt partene i mellom (Alexander og Higgins, 1993).

Personlighetsegenskaper som hemmer partilfredshet

Andre personlighetsegenskaper kan derimot virke negativt inn på partilfredsheten. Wright et al. (1986) viser at menn som skåret høyt på egenskaper i form av ikke å evne å tilpasse seg sosiale konvensjoner og moralske standarder, ofte opplevde en lav partilfredshet etter fødsel. Dette kan komme av at de ikke har klart å tilpasse seg den nye rollen som far og leve opp til de sosiale standardene som forventes. Wright et al. (1986) poengterer at disse mennene mest sannsynlig er mer selvsentrerte og lite fleksible i overgangsperioden, noe som medfører at de betrakter overgangsforandringer som noe negativt.

Kvinner personlighetsegenskaper kan også påvirke tilfredsheten i parforholdet. Wright et al. (1986) viste at egenskaper i form av å ikke snakke åpent ut om problemer bidro til at mennene deres var mindre tilfredse med parforholdet etter fødsel. Videre viser det seg at kvinnens personlighetsegenskaper også påvirker egen opplevelse av partneren og parforholdet. Levy-Shiff (1994) fant at kvinner som hadde problemer med å kontrollere emosjoner og impulser, være selvdisciplinert og mestrende, ofte opplevde en større reduksjon i partilfredshet i overgangen til å bli foreldre, enn kvinner som hadde kontroll over disse impulsene. Den samme studien viste også at kvinner som likte å være uavhengige og mislikte begrensninger og forpliktelser, også opplevde en sterk reduksjon i tilfredshet i overgangsperioden.

4.2.3 Oppsummering

Resultatene viser tydelig at individuelle forskjeller i form av depressive symptomer og personlige egenskaper påvirker partilfredsheten. Mens tilstedeværelse av depressive symptomer før og etter fødsel er forbundet med redusert partilfredshet er det visse personlighetsegenskaper som påvirker parforholdet i positiv eller negativ retning. De positive egenskapene handler hovedsakelig om å være sensitiv og vise omsorg og virker spesielt fremmede hvis det er menn som har disse egenskapene. De negative egenskapene handler om å ha problemer med å tilpasse seg sosiale normer, være lukket, impulsiv og ha behov for uavhengighet.

4.3 Barnets temperament

Temperament reflekterer individuelle forskjeller i atferd som kommer til syne hos barnet i løpet av de første ukene og månedene etter fødsel. Temperamentet innbefatter stabile egenskaper som kvalitet og intensitet på emosjonelle reaksjoner, aktivitetsnivå, oppmerksomhet og emosjonell selvregulering (Rothbart & Bates, 1998). På samme måte som partnerne lar seg påvirke av hverandres sinnsstemning og atferd, er det sannsynlig at barnet også har innvirkning på foreldrene. I det følgende skal jeg redegjøre for om det er en sammenheng mellom barnets temperament og tilfredsheten i parforholdet.

Det er vanlig å måle barnets temperament ved å be foreldrene rapportere hvordan de opplever barnet sitt. En mye brukt skala er *Infant Characteristics Questionnaire* (Bates, Freeland & Lounsbury (ICQ), 1979). Foreldrene blir her bedt om å kategorisere barnets atferd inn i følgende kategorier: a) ”vanskelig” (*fuzzy/difficult*) som omfatter barnets helhetlige humør og hvor lett det blir urolig, b) ”utilpasset” (*unadaptable*) som beskriver barnets reaksjon på nye mennesker, omgivelser og distraksjoner, c) ”sinnelag” (*dull*) som beskriver barnets aktivitetsnivå og smilefrekvens og d) ”upredikerbarhet” som omhandler vanskeligheter med å predikere barnets døgnrytme i forhold til søvn, spising og skifting av bleier.

Wallance og Gotlib (1990) har dokumentert at det ikke er noen sammenheng mellom barnets temperament og tilfredsheten i parforholdet, verken hos kvinner eller menn. Dette blir imidlertid motsagt av en rekke forskere som hevder at barnets temperament har enn viss effekt på partilfredsheten. Disse studiene peker hovedsakelig i retning av at det er kvinners partilfredshet som oftest er forbundet med barnets temperament. Belsky og Rovine (1990) målte barnets temperament med ICQ (Bates, Freeland & Lounsbury, 1979) og viste at kvinnene som opplevde en redusert partilfredshet når barnet var tre måneder gammelt, oftere beskrev barnet sitt som upredikerbart. Når det gjelder menns partilfredshet så fant Belsky og Rovine (1990) ingen sammenheng mellom forandring i tilfredshet i forhold til barnets temperament. Wright et al., (1986) benyttet samme temperamentsskala og viste lignende resultat. Høy partilfredshet hos kvinner etter fødsel var assosiert med en lav rapportering av ”vanskelig” karakteristikk hos barnet. Her fant man også en påvirkning hos menn, der redusert partilfredshet var forbundet med at de evaluerte barnet som mer ”vanskelig” og ”utilpasset”. Til tross for at mennene lot seg påvirke av barnets temperament var det likevel kvinnene som ble mest påvirket.

Denne trenden er også fremtredene i studier der andre skalaer benyttes for å måle barnets temperament (Tomlinson, 1987; Levy-Shiff, 1994; Klennert et al., 1992). Levy-Shiff (1994) la til at barnets "vanskelighetsgrad" også hadde effekt på partilfredsheten hos menn, forutsatt at de i tillegg ikke verdsatte barneomsorg høyt. Kvinner som var spesielt utsatt for redusert partilfredshet ble karakterisert som å ha et "vanskelig" barn og samtidig ha en tendens til å handle på impulser, være uorganisert og lett bli emosjonelt overveldet. En mulig tolkning til det sistnevnte resultatene kan være at foreldrenes personlighetsegenskaper er med på å farge hvordan de selv oppfatter barnet.

4.3.1 Oppsummering

Resultatene tyder på at det hovedsakelig er kvinners partilfredshet som er forbundet med barnets temperament. Dette kan forklares med at barneomsorgen i den første tiden i stor grad preget av å amme barnet, noe som medfører mer nattevåking og større omstillinger for kvinner. Dette er i tråd med funn som viser at kjønnsrollemønsteret blir mer tradisjonelt når paret får barn (MacDermid et al, 1990). Uansett i hvilken grad barnets temperament påvirker partilfredsheten, er det imidlertid viktig å være klar over at barnets temperament ikke er en stabil ferdigutviklet egenskap. Etter en lang og omfattende debatt angående dette tema, er de fleste temperamentsforskere i dag enige om at temperamentet har en biologisk komponent, i tillegg til at måten temperamentet kommer til uttrykk modifieres av miljøets innflytelse. Den viktigste miljøkomponenten for barnets utvikling er familien. Hvordan foreldrene møter barnet kan modifieres barnets temperament betraktelig (Thomas & Chess, 1977). Wilson, White, Cobb, Curry, Greeme & Popovich (2000) viser i denne sammenheng til at mødres rapportering av døgnrytme og stabilitet hos barnet, var forbundet med et predikerbart miljø. Med andre ord er det ikke nødvendigvis barn med "vanskelig" temperament som er årsaken til problemer i parforholdet. Det rapporterte temperamentet kan også være en indikasjon på at paret har problemer. Familiens interaksjon er en sirkulær prosess, der foreldrene påvirker barnet og barnet foreldrene.

4.4 Tilknytning i voksenlivet

I avsnittet skal jeg sette belyse hvordan relasjonsopplevelser i barndommen, senere i livet kan påvirke hvordan en fungerer i parforhold. Tilknytnings-tematikk er et komplisert felt som det er forsket mye på. Før jeg går i gang med å redegjøre for hvorvidt voksentilknytning påvirker tilfredsheten i parforholdet overgangsfasen, vil det derfor bli gitt en kort innføring i tilknytningsteori.

4.4.1 Tilknytningsteori

Bowlby (1988) beskriver tilknytning som behovet et hvert menneske har for å knytte seg følelsesmessig til en, eller noen få andre personer. Behovet medfører atferd for å oppnå og vedlikeholde nærhet til individer som personen antar er bedre rustet enn dem selv til å mestre utfordringer i livet. Denne atferden er mest fremtredene når en er syk, redd, sliten og har behov for omsorg og ivaretagelse. Fra vi er spedbarn er tilknytningsbehovene rettet mot foreldrene. Senere i livet er det naturlig at man knytter seg til en partner. Bowlby (1973) foreslår at mennesker allerede fra barndommen av konstruerer indre arbeidsmodeller for hvordan de forventer at deres omsorgspersoner handler, hvordan de selv handler og hvordan samspillet mellom dem foregår. Vedkommende benytter den modellen som har vist seg å fungere best for å oppnå nærhet.

Det skilles mellom trygg og utrygg tilknytningsmodeller. Forskere er noe uenig om begrepsbruken og antall utrygge tilknytningsmodeller. De vanligste kalles imidlertid *engstelig* (også kalt ambivalent) og *unnnvikende* (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978; Hazan & Shaver, 1987). Ved en trygg tilknytning oppfatter individet både seg selv og andre i et positivt lys. Han eller hun føler velbehag ved intimitet og avhengighet til andre. Personen bekymrer seg heller ikke for å bli forlatt eller for å ikke bli støttet. Personer med engstelig tilknytning har et negativt syn både på seg selv og andre. Som følge av dette kan de ofte opptre som klamrende da de har et stort behov for støtte fra andre, samtidig som de er bekymret for å ikke få det. Personer med unnnvikende tilknytning har en positiv selvfølelse, men er negativ til andre ved at de betrakter dem som upålitelige og avvisende. Dette medfører begrenset intimitet, i tillegg til søken mot å være psykologisk uavhengig av andre. I motsetning til en trygg tilknytning innbefatter en utrygg tilknytning at personens tilknytningsbehov ikke har blitt møtt på en adekvat måte (Ainsworth et al., 1978; Hazan & Shaver, 1987).

4.4.2 Tilknytning og parforhold i voksenlivet

I følge Bowlby (1969) aktiveres tilknytningssystemet ved stress og opplevelse av utrygghet. Overgangen til å bli foreldre med dets mange utfordringer i forhold til økt arbeidspress i hjemmet, samt forandring av roller kan betraktes som en slik periode. Feeney et al. (2003) bekrefter dette i forhold til kvinner som hadde en tendens til å rapportere større grad av engstelig tilknytning etter fødsel.

Utrygg tilknytning i overgangsperioden

Det er rimelig å anta at personer med engstelig tilknytning opplever overgangen til å bli foreldre som spesielt utfordrende. Problemer som oppstår kan typisk komme av at de ikke får dekket sitt behov for støtte fra partner. Rholes et al. (2001) sine funn bekrefter dette ved å vise at kvinner som hadde en engstelig tilknytning rapporterte en større reduksjon i partilfredshet og opplevde mindre støtte fra mannen i overgangsperioden. Dette var spesielt fremtredene hvis de i tillegg hadde opplevd at mannen deres ikke gav dem nok støtte før fødselen. Som antydning ovenfor tyder mye på at tilknytningsproblematikken deres ble aktivert allerede før fødsel, noe som kan ha bidratt til at de ikke persiperte mannens støttende atferd som tilstrekkelig.

Menn med engstelig tilknytning kan også oppleve overgangsperioden som utfordrende. Feeney (2003) viser i denne sammenheng til at fedre med engstelig tilknytning, som også hadde engstelige partnere, var misfornøyde med at kvinnene brukte altfor mye tid på babyen. Det kan virke som at disse mennene følte seg neglisjert, til tross for at kvinnene ikke tilbrakte unormalt lang tid på barnet. Det sistenevnte peker i retning av at utrygg tilknytning kan påvirke partners partilfredshet. Rholes et al. (2001) bekrefter dette og viser at menn som var sammen med engstelige kvinner rapporterte redusert tilfredshet i overgangsfasen. Dette var spesielt fremtredene hvis de engstelige kvinnene i tillegg opplevde at de ikke fikk adekvat støtte fra mannen.

Opplevelsene i overgangsperioden kan oppleves forskjellig for mennesker med unnvikende tilknytning. Det har blitt påvist at kvinner med unnvikende tilknytning ikke opplevde reduksjon i partilfredshet i overgangsperioden (Rholes et al., 2001). De unnvikende kvinnene søkte også mindre støtte fra partneren både før og etter fødsel, enn kvinner som var

engstelige. Resultatene er i samsvar med at personer med unnvikende tilknytning er lite intime og søker psykologisk og emosjonell uavhengighet fra andre. Dette er en forsvarsmekanisme for å håndtere stress. I tråd med dette viser Feeney (2003) til at kvinner med unnvikende tilknytning, som var sammen med engstelige menn, ønsket at mannen skulle tilbringe mindre tid med barnet.

Tilknytningsstilenes paradoks

Som vi har sett ovenfor har personer med ulike tilknytningsmodeller forskjellige støttebehov. Et paradoks er at personer med utrygg tilknytning har en tendens til å framkalle responser hos partner som er det motsatte av det de egentlig har behov for. Rholes et al. (2001) viser at menn som er sammen med kvinner med engstelig tilknytning, rapporterte en reduksjon i støttende atferd, samt økt sinne mot partneren i overgangsperioden. Andre studier har vist lignende resultat der større grad av engstelighet var assosiert med unngåelsesatferd både hos kvinner og menn (Feeney et al., 2003; Simpson et al., 2003). Dette indikerer at en engstelig persons opplevelse av lite støtte ikke bare er en innbilt følelse. Mye tyder på at engstelige faktisk og reelt opplever mindre støtte.

Hvis dette paradokset blir motarbeidet, og personer med utrygg tilknytning likevel opplever å få adekvat støtte fra partner, kan disse også oppleve å ha et godt parforhold. Rholes et al. (2001) hevder i forbindelse med dette at kvinner med høyt nivå av engstelse, som opplevde å få mye støtte fra partneren før fødsel, rapporterer høy partilfredshet. Dette er i tråd med Feeneys et al. (2003) resultater som viser at kvinnens engstelighet og depressive symptomer etter fødsel ble moderert av adekvat omsorg fra mannens side. Kvaliteten i forholdet bygger derfor ikke utelukkende på underliggende negative aspekter ved personens arbeidsmodell. Dette bekrefter Bowlbys (1973) antagelse om parrelasjonen influeres både av arbeidsmodeller og nåværende betingelser og hendelser i forholdet.

Til slutt bør det nevnes at i parforhold der både kvinner og menn hadde en trygg tilknytning ble det rapportert høyere partilfredshet enn for noen andre tilknytningskombinasjoner (Rholes et al, 2001). Det kan tenkes at disse parene mestret å gi hverandre tilfredsstillende mye støtte i overgangsfasen.

4.4.3 Oppsummering

I sum viser disse studiene at de som har en trygg tilknytning også er de som er best rustet for utfordringene med å bli foreldre. Trygg tilknytning kan sees på som en slags ”indre ressurs” som hjelper partene til å mestre utfordringene som oppstår i parforhold mer effektivt. Av de utrygge tilknytningstilene trenger personer med engstelig tilknytning mye støtte og kan i overgangsfasen oppleve å ikke bli møtt på dette område. Dette har igjen påvirkning på partilfredsheten. Personer med unnvikende tilknytning derimot, har ikke det samme behovet for støtte og blir derfor ikke påvirket på samme måte. Heldigvis er det likevel mulig å oppleve å ha et tilfredsstillende parforhold uavhengig av tilknytningsstil. Mye tyder på at opplevelsen av å få adekvat støtte fra partner er en viktig påvirkningsfaktor. Partners tilknytning kan også ha en betydning. Videre antydes det at overgangsfasen er en tid der tilknytningsmodeller blir spesielt fremtredene.

4.5 Minner fra foreldrenes parforhold

Barn som observerer sine foreldres samspill kan danne seg et bilde av hvordan et parforhold skal fungere, både på et bevisst og et ubevisst nivå. Representasjonene av foreldrenes parforhold kan fungere som rollemodeller når en i voksenlivet selv inngår i parforhold. I overgangen til å selv bli foreldre kan disse representasjonene bli spesielt fremtredene. Den følgende redegjørelsen vil omfatte forskning som har fokusert på nettopp dette.

Forskere hevder at minner fra foreldrenes parforhold er forbundet med egen partilfredshets utvikling når en selv blir foreldre. Belsky og Isabella (1985) viser i denne sammenheng at par som opplevde at foreldrenes partilfredshet hadde vært lav, viste større nedgang i egen partilfredshet i overgangsperioden, enn de som rapporterte at foreldrene hadde hatt høy partilfredshet. Effekten var spesielt fremtredene for menn. Perren et al. (2005) viste også at minner fra foreldrenes forhold var assosiert med utvikling av tilfredshet i eget parforhold fra graviditet til ett år etter fødsel. I dette studiet viste det seg at det kun var mødre og fedre som husket lav eller middels kvalitet i foreldrenes parforhold som rapporterte en reduksjon i partilfredshet (Hahlweg (PFB), 1996) i overgangen til å bli foreldre. Denne reduksjonen bestod av redusert samhold og kommunikasjon hos begge parter, samt at kvinner opplevde mer konflikt, mens mennene ble mindre sensitive til partneren.

Videre blir det påvist at i parforhold, hvor begge parter har negative opplevelser av foreldrenes forhold, er de som er mest utsatt for reduksjonen i egen partilfredshet i overgangsperioden (Perren et al., 2005; Cowan & Cowan, 1992).

En studie viser at det har betydning hvem av partene som har negative minner om foreldrenes parforhold. Cowan & Cowan (1992) hevder at når mannen i parforholdet hadde vokst opp med et høyt konfliktnivå og kvinnen et lavt konfliktnivå, opplevde begge, og særlig kvinner, en kraftig reduksjon i partilfredshet. Motsatt fant de at når kvinnene kom fra høykonflikt familier og mennene fra lavkonflikt familier var denne reduksjonen betraktelig mindre, faktisk på samme nivå som gruppen av par som begge kom fra familier med lav konflikt. Resultatene kan bety at uttrykking av irritabilitet og sinne fra kvinnen i overgangsperioden ikke påvirker partilfredsheten så lenge mannen ikke responderer på en måte som gjør at konflikten eskalerer. Når mennene derimot uttrykker et høyt frustrasjonsnivå i overgangsperioden kan en kvinne som kommer fra lavkonflikt hjem, blir overrumplet og stresset og dermed oppleve en redusert partilfredshet. Negativ atferd fra mannen synes altså å ha større innvirkning på partilfredsheten enn samme type atferd fra kvinnen.

4.5.2 Oppsummering

Resultatene ovenfor peker alle i retning av at erfaringer fra foreldrenes parforhold påvirker fungering i eget parforhold som voksen. Dette kan sees i sammenheng med resultater fra foregående avsnittet (4.4), som antyder at tilknytningsstrategiene, som en allerede fra spedbarnsalderen av begynner å forme, kan påvirke det voksne parforholdet. Dette er videre i tråd med funn som viser at parforhold som er preges av lav tilfredshet og stress, kan påvirke foreldrenes evner til å møte barnets behov, og dermed ha effekt på barnets tilknytning (Feeney, 2003).

4.6 Planlagt versus ikke planlagt graviditet

I dette avsnittet skal jeg gjøre rede for hvorvidt det å planlegge versus det å ikke planlegge graviditeten har innvirkning på partilfredsheten i et forhold.

Det er rimelig å anta at det å planlegge å få barn påvirker parforholdets tilfredshet i positiv retning, da partene oppnår noe de har ønsket. I tråd med dette resonnementet viser Wright et al. (1986) at kvinners rapportering av planlagt graviditet var forbundet med høyere partilfredshet etter fødsel enn kvinner som rapporterte at de uventet ble gravide. Denne tendensen har også vist seg å være tilstede for begge partene i parforholdet, der de på forhånd har blitt enige om at de skal prøve å få barn sammen (Cox et al., 1999; Cowan & Cowan, 1992). Cowan & Cowan (1992) viser videre at forskjellen i partilfredshet ikke trenger å henge sammen med om graviditeten var planlagt eller ikke, men hvordan parene reagerer på den uventende graviditeten. I dette studiet viste det seg at parene som ble positivt overrasket og begynte å glede seg til fødselen, ikke opplevde mer reduksjon i partilfredset enn parene som hadde planlagt graviditeten. Parene som opplevde den største reduksjonen var de som etter at graviditeten hadde inntruffet var ambivalente i forhold til om de ønsket å beholde barnet.

I motsetning til resultatene ovenfor viser Belsky og Rovine (1990) at kvinner som hadde planlagt å bli gravid, oftere opplevde en reduksjon i partilfredshet fra graviditeten til barnet ble tre år gammelt, enn kvinner som ble gravide uten å planlegge. I dette studiet hadde menns partilfredshet ingen sammenheng med planlegging av graviditet. Et lignende funn viste at par som ikke planla graviditeten opplevde høyere nivå av partilfredshet (Spanier (DAS), 1976) etter fødsel enn de gjorde før fødsel, mens par som hadde planlagt graviditeten opplevde å ha høyere partilfredshet under graviditeten enn etter fødsel (Bouchard et al., 2006). Dette fenomenet blir mer forståelig ved å betrakte studiets resultater som omhandler konfliktnivå i parforholdet parallelt. Menn som ventet et planlagt barn opplevde mer konflikt etter fødsel enn før. Derimot opplevde menn som ikke hadde planlagt graviditeten mer konflikt før fødsel. Når det gjaldt kvinner og konfliktnivå opplevde både de som hadde planlagt graviditeten og de som ikke hadde gjort det at konfliktnivået økte etter fødsel. Resultatene antyder at parene, og da særlig menn som ikke planla graviditeten, opplever den vanskeligste tiden før fødsel i forhold til å omstille seg psykologisk og forandre livsstil. Dette kan medføre at forandringen ikke blir så stor eller sjokkerende når barnet blir født. De som har planlagt graviditeten kan ha for høye forventninger og oppleve å bli skuffet og ikke være forberedt på utfordringene som

oppstår i kjølevannet av å få barn. Dette er i tråd med Millers (2000) forslag om at en planlagt graviditet kan være forbundet med urealistiske romaniske ideer om foreldreskap.

4.6.1 Oppsummering

Resultatene antyder at par som får et planlagt barn, går gjennom andre prosesser enn par som får et uventet barn. Disse prosessene trenger imidlertid ikke ha ulik påvirkning på partilfredsheten hvis parene som blir uventet gravide, likevel begynner å glede seg til barnet som kommer. Par som i hele graviditeten var ambivalente til om de ønsket å beholde barnet opplever den høyeste reduksjonen i partilfredshet. Hvorfor partene hadde denne ambivalens, kommer ikke frem av studiet. En tolking kan være at disse parene allerede har problemer, eller ikke er modne for å bli foreldre, noe som gjør at de ikke takler overgangen like bra. Videre antydes det at par som ble uventet gravide opplever størst utfordringer i graviditeten, mens par som planlegger sin graviditet møter disse utfordringene etter fødsel.

4.7 Egen og partners partilfredshet

I kapittel 3 ble det påvist at partilfredsheten har en tendens til å gå ned i overgangen til å bli foreldre. Dette kapittelet drøfter hvorvidt partilfredshet forut for fødsel påvirker egen og partners tilfredshet etter fødsel, og i hvilken grad den ene partnerens partilfredshet påvirker motparten.

4.7.1 Egen tilfredshet før fødsel

Noen hevder at forventningene og gleden ved snart å få et lite barn bidrar til økt partilfredsheten i svangerskapet. Partilfredsheten synker imidlertid igjen etter at barnet er født fordi det da ikke er noe å glede seg til lengre (Wallace & Gotlib, 1990). Et viktig spørsmål blir derfor om de med høy partilfredshet før fødsel har like stor reduksjon i tilfredshet etter fødsel, som de som er mindre tilfredse i parforholdet før fødsel.

Er det slik at å få et barn inn i familien kan bidra til at problemene i parforholdet forsvinner? Forskning gir et tydelig svar på dette området. En lav tilfredshet før fødsel er relatert til en ytterligere reduksjon i overgangsperioden, der reduksjonen er større for denne gruppen enn de som har høyere partilfredshet før fødsel (Wallace & Gotlib, 1990; Hock et al., 1995;

Tomlinson et al., 1987; Levy-Shiff, 1994; Belsky, 1985; Pancer et al., 2000). Wright et al. (1986) bekrefter dette og viser mer spesifikt til at hos kvinner var opplevelsen av et godt samhold i forhold til at de gjorde mye sammen før fødsel, samt at god emosjonell og seksuell nærhet, det som var mest avgjørende for partilfredsheten etter fødsel.

4.7.2 Partners tilfredshet før fødsel

Det har også vist seg at den enes partilfredshet før fødsel er relatert til den andres partilfredshet etter fødsel. Dette ser vi i Hock et al. (1995) som viser at mødrenes tilfredshet før fødsel var forbundet med fedrenes partilfredshet etter fødsel. Det samme gjaldt for menn, hvor fedres partilfredshet før fødsel var relatert til mødrenes partilfredshet etter fødsel. Denne påvirkningen mellom partene ser vi også i andre studier (Cowan et al., 1985; Pancer et al., 2000; Wright et al., 1986). Wright et al. (1986) viste mer spesifikt til at menns partilfredshet etter fødsel var spesielt relatert til kvinnens opplevelse av samhold. Det sistenevnte antyder at desto mer kvinnen før fødsel opplevde at partene hadde felles aktivitet utenfor hjemmet, og hadde stimulerende utvekslinger i form av humor, diskusjoner og felles prosjekter, desto større partilfredshet opplevde mennene etter fødsel.

4.7.3 Påvirkninger mellom partene

Finnes det parforhold hvor den ene er tilfreds og den andre ikke er det? Eller er det slik at når den ene er fornøyd med parforholdet så opplever motparten som regel det samme? Forskning støtter den siste hypotesen. Hock et al. (1995) viser at uansett om en målte tilfredsheten i graviditeten, eller ni måneder etter fødsel, så var partilfredsheten hos en av partene sterkt forbundet med partilfredsheten hos den andre. Belsky et al. (1985) støtter dette og viser at menn som var tilfredse i parforholdet ofte var sammen med kvinner som også hadde høy partilfredshet. Dette blir ytterligere bekreftet av studier som viser at kvinners og menns tilfredshet i parforholdet utvikler seg parallelt (Schultz et al. 2006; Elek, Hudson & Bouffard, 2003; Wallace & Gotlib, 1990; Tomlinson, 1986; Klennert et al., 1992). Funnene viser at når en av partene er misfornøyd i parforholdet så påvirker dette den andre. Dette er i tråd med resultater som antyder at depressive symptomer hos mødre etter fødsel, henger sammen med opplevd partilfredshet hos fedre (Hock et al., 1995).

4.7.4 Oppsummering

Resultatene peker entydig i retning av at det å ha en god partilfredshet før fødsel hos begge eller en av partene kan fungere som buffer mot utfordringene som oppstår i overgangsperioden. Kanskje er det slik at når paret på forhånd har klart å kommunisere og ha det moro sammen, så er det lettere å finne tilbake til dette til tross for store omveltninger. Resultatene bekrefter Cowan & Cowans (1988) erklæringer om at det å få en baby inn i familien ikke skaper problemer i parforholdet hvis ikke disse problemene allerede var tilstede før fødsel. Det å få en baby vil heller ikke fjerne tidligere problemer. I stede kan overgangen til å bli foreldre forsterker tidligere problemer som finnes i parforholdet. Vi har også sett at partenes partilfredshet ofte er sammenfallende.

4.8 Stress

Overgangen til å bli foreldre kan oppleves for mange som en stressende hendelse. Stress er forbundet med det å ha mye å gjøre og lite tid til å slappe av. En situasjon som ikke er så ulik par som blir foreldre der arbeidsoppgaver i hjemme har en tendens til å øke (MacDermid et al., 1990). De fleste studiene som inkluderer mål på stress viser at et høyt stressnivå er assosiert med redusert partilfredshet for begge parter (Wallance og Gotlib, 1990; Klinnert et al., 1992; Pancer et al., 2000). Shapiro et al. (2000) fant et lignende resultat hos kvinner, der opplevelse av å ha et kaotisk liv uten kontroll over framtiden var forbundet med reduksjon i partilfredshet. Kun en studie viste til at økt stress i overgangsperioden ikke var forbundet med tilfredsheten i parforholdet (Wright et al., 1986). Resultatene kan tyde på at opplevelsen av stress i denne perioden kan gjøre utfordringer knyttet til intrapersonlige og interpersonlige tilpasninger ekstra store. Disse tilpasningene, samt det å ha ansvar for å gi et lite barn en god oppvekst, kan være stressende nok i seg selv. I tillegg kan et økt stress medføre at partene får mindre tid til hverandre, som kan holde ved like en god partilfredshet.

4.9 Kommunikasjon

I avsnitt 3.4.1 har vi sett at store deler av den reduserte partilfredsheten i overgangen til å bli foreldre, består av at partene opplever en utilfredsstillende interaksjon dem imellom. I disse studiene rapporteres en økning av konflikter, mindre enighet, mindre vedlikeholdsatferd og mindre positiv atferd. Det at konflikter oppstår i parforhold trenger ikke nødvendigvis være hemmende for partilfredsheten. Gottman & Krokoff (1999) hevder at hvis konfliktene blir møtt på en konstruktiv måte, kan dette være like bra og kanskje også bedre for parforholdet, enn om konflikter aldri skulle oppstå. I det følgende skal jeg derfor redegjøre for hvordan ulike måter å kommunisere på kan påvirke partilfredshet hos nybakte foreldre.

4.9.1 Positiv og negativ kommunikasjon

Når problemer og konflikter oppstår i et parforhold kan man møte disse i form av å være rolig, prøve å forstå partneren, foreslå kompromisser, gi støttende bekreftelse og uttrykke positiv affekt. Dette kalles positiv interaksjon, eller konstruktiv konfliktatferd. Det som beskrives som negativ interaksjon, eller destruktiv konfliktatferd, kjennetegnes ved det å komme med trusler og fornærmelser, ta opp igjen gamle konflikter, trekke seg tilbake, alltid si det siste ordet og å skrike og kjefte på partneren.

Positiv interaksjon

En positiv interaksjonsstil før fødsel har blitt forbundet med økning i partilfredshet etter fødsel (Cox et al., 1999). I samme studie viste det seg at partilfredsheten hos par hvor begge hadde en positiv interaksjonsstil ikke var høyere, men holdt samme nivå som de parforhold hvor bare en av partene hadde en positiv interaksjonsstil. Dette kan tyde på at den som er negativ opplever at det er godt at partneren tar ansvar og holder humøret oppe, mens den som er positiv kan oppleve å gi partneren noe ved å opprettholde den positive interaksjonsstilen. På denne måten veier den med positiv stil opp for den andres negative stil.

Noe motstridene resultater finnes i Crohans (1996) studie, som viste at konstruktiv konfliktatferden kun var forbundet med forbedret partilfredshet hos barnløse kvinner. Verken hos nybakte mødre, fedre eller menn som ikke fikk barn ble det rapportert økning i partilfredsheten. En mulig tolkning kan være at nybakte mødre og fedre møter så mange utfordringer i overgangsperioden at en konstruktiv konfliktatferd ikke er nok til øke partilfredsheten. Det at de barnløse kvinnene og ikke de barnløse mennene opplever en positiv

effekt på partilfredsheten kan komme av at støtte og god interaksjon oppleves som viktigere for kvinner enn for menn.

Negativ interaksjon

Den negative interaksjonsstilen har blitt forbundet med redusert partilfredshet i overgangssperioden (Cox et al., (1999)). Dette blir også påvist i Shapiros et al. (2000) studie der kvinner som opplevde at mannen uttrykte negativ affekt og kritiserte dem, rapporterte nedgang i partilfredshet. Lignede funn pekes på av Crohan (1996), der destruktiv konfliktatferd var forbundet med lavere partilfredshet hos nybakte mødre, fedre og menn som ikke fikk barn. Forbausende nok opplevde ikke barnløse kvinner den samme reduksjonen i partilfredshet til tross for destruktivitet i kommunikasjonen. En forklaring kan være at de barnløse kvinnene har mer overskudd og tid til å møte konflikter som oppstår, mens kvinner og menn som blir foreldre trenger mer støtte i omstillingsfasen.

Aktiv versus passiv unngåelse av konflikt

Det å trekke seg unna konflikter betraktes som en negativ interaksjonsstil. Crohan (1996) skiller mellom aktiv unngåelsesatferd, hvor man fysisk forlater situasjonen for å roe seg ned og passiv unngåelsesatferd, hvor man blir i situasjonen og heller blir taus og innesluttet. Croham (1996) viser at disse to unngåelsesstrategiene kan få ulikt utfall for barnløse par og foreldrepar. Mens aktiv unngåelsesatferd var forbundet med lavere partilfredshet hos nybakte mødre og fedre, opplevde menn som ikke fikk barn en økning i partilfredshet. Videre viste det seg at passiv konfliktunngåelse var forbundet med høyere partilfredshet hos nybakte mødre og fedre, men ikke hos menn og kvinner uten barn. Dette kan tyde på at nybakte foreldre i motsetning til barnløse trolig har mindre mulighet til å ta opp igjen konflikten senere og løse den konstruktivt. Den passive unngåelsesatferden oppleves derfor som mer gunstig, da foreldrene føler at de skåner barna ved å late som ingenting. Det å forlate situasjonen kan virke mer dramatisk og bidra til at konflikten henger i luften lengre.

Kjønnsforskjeller

Noen studier antyder at mannens interaksjonsstil er spesielt viktig i et parforhold i overgangssperioden. Cox et al. (1999) viser i denne sammenheng at når menn hadde en positiv interaksjonsstil så var partilfredsheten etter fødsel høyere, enn hvis begge hadde dette. Dette er i tråd med funn som viser at kvinner er mer sårbare enn menn i forhold til å utvikle depressive symptomer, lav selvtillit og stress i overgangsfasen (Delmore-Ko et al., 2000;

Pancer et al., 2000). Denne sårbarheten kan medføre at kvinnen har større behov enn mannen for støtte i denne tiden. Dette bekreftes av at stabilitet, eller forbedret partilfredshet, i overgangsperioden hos kvinner viste seg å være forbundet med at mannen uttrykte stolthet og affekt mot dem, at mannen var oppmerksom på henne og parforholdet, samt at kvinnen selv var oppmerksom på sin mann og parforholdet (Shapiro et al., 2000).

4.9.2 Oppsummering

Resultatene viser i hovedsak at en positiv interaksjonsstil fremmer partilfredshet, til tross for at den ikke alltid bidrar nok til å kunne dokumentere forandring i tilfredshet hos de som møter utfordringene i overgangsfasen. En positiv interaksjonsstil hos en av partene er tilstrekkelig til å fremme partilfredshet. Det er spesielt gunstig at menn har en positiv interaksjonsstil. Videre viser det seg par med barn opplever fordeler ved å passivt trekke seg tilbake ved konflikt, i motsetning til barnløse menn som dro fordel av å fysisk unngå situasjonen.

5. Diskusjon

I dette kapittelet vil oppgavens resultatdel (kapittel 3 og 4) oppsummeres i forhold til problemstillingene til denne studien. Dette vil bli fulgt av en utgreiing om metodiske dilemmaer innenfor denne type forskning, samt begrensinger med oppgaven. Til slutt vil jeg redegjøre for praktiske implikasjoner med studien og foreslå ansatser til videre forskning.

5.1 Oppsummering i forhold til problemstillingene

5.1.1 Tilfredshet i parforholdet hos nybakte foreldre

Hos normalbefolkningen i vestlige land har det å få barn generelt sett en negativ effekt på partilfredsheten i overgangsperioden. Noen forskere viser imidlertid at denne reduksjonen også skjer hos barnløse par, og hevder at reduksjonen er en effekt av tid og ikke en effekt av det å få barn. Disse resultatene blir utfordret av forskere som viser at foreldrepar har større reduksjon i partilfredshet i overgangsperioden enn barnløse par målt i samme periode. Til tross for ulike meninger kan man konkludere med at partilfredsheten generelt sett går ned i overgangen til å bli foreldre.

Om partilfredshetsutviklingen er ulik for kvinner og menn er det også delte meninger om. Noen hevder at den er lik, mens andre mener at kvinner opplever den største reduksjonen. Dette kommer til uttrykk ved at kvinner oftere opplever å ha høyere partilfredshet enn menn før fødsel, etterfulgt av en større reduksjon i overgangsperioden. En studie antydte en gylden middelvei mellom de to ovennevnte tendensene ved å vise til at forskjellen i utvikling hovedsakelig foregår på forskjellig tidspunkt. Kvinner opplever den største reduksjonen fra graviditeten til 6 måneder etter fødsel, mens mennene opplever størst nedgang mellom 6-18 måneder (Cowan et al., 1985).

Reduksjonen i partilfredshet omhandler hovedsakelig mindre tilfredsstillende interaksjon mellom partene. Dette kommer til syne i form av mer uenighet og konflikter, dårligere problemløsning og mindre vedlikeholdsatferd partene i mellom. Videre oppleves en reduksjon i samhold og felles aktiviteter, i kjærlige følelser rettet mot partner og tilfredshet med seksuell og emosjonell intimitet.

De fleste studiene viste til at den største reduksjonen i partilfredshet skjedde i barnets første leveår. Disse resultatene bør imidlertid betraktes med varsomhet, da det var få studier inkluderte analyser av partilfredsheten utover 12 måneder etter fødsel.

Det er imidlertid viktig å være klar over at utviklingen i partilfredshet kun gir oss indikasjoner på generelle tendenser. Heldigvis er det slik at den beskrevne negative utviklingen ikke oppleves av alle par, noe som leder oss over i oppgavens neste problemstilling.

5.1.2 Variabler som påvirker partilfredshet hos kommende foreldre

Noen par er mer utsatt for negativ endring i overgangsfasen enn andre. Nedenfor skal jeg nyansere dette nærmere ved å sammenfatte resultatene i forhold til de valgte prediktorvariablene i kapittel 4.

De demografiske variablene som jeg har sett på er alder, utdanning, inntekt og lengden på parforholdet. I forhold til alder og lengden på parforholdet var resultatene noe sprikende, hvor de fleste hevdet at dette ikke var forbundet med partilfredshet. Variablene utdanning og inntekt viser i større grad entydige resultater. Lengre utdanning og høy inntekt er forbundet med forbedring til partilfredshet. Det bør imidlertid nevnes at de er grunn til å anta at de sistnevnte variablene henger sammen med alder og lengde på parforhold.

Individuelle forskjeller i form av depressive symptomer og personlighetsegenskaper var forbundet med partilfredshetsutviklingen i overgangsperioden. Tilstedeværelse av depressive symptomer før og etter fødsel var relatert til redusert partilfredshet. Det samme fenomenet var til stede hos mennesker med lav selvtillit. Personlighetsegenskaper i form av å evne og vise affekt og å være sensitiv ovenfor partner, samt å være bekymret før fødsel er relatert til en positiv utvikling i partilfredshet etter fødsel. En negativ partilfredshetsutvikling var assosiert med mangelfulle evner til å tilpasse seg sosiale normer, snakke åpent om problemer, impulsivitet og et ønske om uavhengighet. Det ble også antydning at menns personlighetsegenskaper har en større innvirkning på tilfredsheten i parforholdet, både i positiv og negativ retning i overgangsfasen.

Der hvor barnet har et ”vanskelig” temperament er utviklingen i partilfredshet mer utsatt for endring i negativ retning. Denne tendensen gjaldt hovedsaklig kvinner.

Tilknytningsstudier viste at parforhold hvor partene hadde utrygg tilknytning, var i større fare for å oppleve reduksjon i partilfredshet i overgangsperioden. Personer med engstelig tilknytning var mer tilbøyelige til å oppleve redusert partilfredshet enn personer med unngående tilknytning. Mennesker med utrygg tilknytning kunne imidlertid også oppleve bedring i partilfredshet, hvis de opplevde å få adekvat støtte fra partneren.

Videre viste det seg at negative minner fra foreldrenes parforhold var assosiert med negativ utvikling av partilfredshet i eget parforhold. Her ble det også antydnet kjønnsforskjeller i form av at det var mer avgjørende for partilfredsheten når mannen hadde negative minner.

I hvilken grad det å planlegge graviditeten påvirker partilfredshet var det noe uenighet om. Det ble antydnet at de som ble gravide uten å planlegge opplevde størst utfordringer i parforholdet forut for fødsel, mens de som planla graviditeten opplevde dette etter fødsel. Videre ble det antydnet at den avgjørende faktor hos de som ikke hadde planlagt graviditeten var hvordan de møtte denne nyheten. Par som var ambivalente i graviditeten til om de ønsket å beholde barnet opplevde den største reduksjonen, mens par som gledet seg over nyheten ikke skilte seg nevneverdig fra dem som hadde planlagt graviditeten.

Partilfredsheten før fødsel predikerer partilfredsheten også etter fødsel. Denne sammenhengen er også tilstede mellom partnere. Det vil si at partilfredshet hos den ene part før fødsel predikerer partilfredshet hos den andre etter fødsel. Samtidig var sjansene store for at hvis en av partene hadde god partilfredhet så opplevde partneren det samme.

Stress i overgangsperioden var hovedsakelig forbundet med negativ partilfredshetsutvikling.

Kommunikasjon påvirker også partilfredshetsutviklingen i overgangsperioden. Det skilles her mellom positiv og negativ interaksjonsstil som viser seg å fremme eller hemme tilfredsheten i parforholdet. Det ble også antydnet at ulike måter å kommunisere på, samt måter å unngå konflikter på, kan ha ulike konsekvenser for barnløse i forhold til nybakte foreldrepar.

Hvis en ser bort fra de metodiske svakheter som jeg skal redegjøre for nedenfor så vil jeg påstå at jeg med dette har svart på oppgavens andre problemstilling. I hovedsak viser de fleste variablene i kapittel 4, en forbindelse med partilfredshet i overgangsfasen til å bli foreldre i enten positiv eller negativ retning. Det er tydelig at noen par er mer utsatt for å oppleve redusert partilfredshet i overgangen til å bli foreldre. I hvilken grad strides de lærde en del om, men resultatene antyder hovedsakelig at risikofaktorer er mange og konkrete. De viktigste i denne studien er lav utdanning, lav inntekt, depressive symptomer og lav selvtillit. Videre kommer personlighetsegenskaper i form av impulsivitet, lite åpenhet og dårlige tilpasningsevner, samt et ”vanskelig” temperament hos barnet, utrygg voksentilknytning, negative minner fra foreldrenes parforhold, uplanlagt graviditet med ambivalens vedrørende om en skal beholde barnet, stress, dårlig partilfredshet før fødsel og en negativ interaksjonsstil.

5.2 Metodiske dilemmaer og svakheter i oppgaven

5.2.1 Metodiske dilemmaer på feltet

Det å utarbeide en litteraturoversikt om partilfredshet i overgangen til å bli foreldre byr på en rekke utfordringer. Problemer knyttet til ulike operasjonaliseringsbruk ser vi både ved måling av partilfredshet (se avsnitt 1.3.2) og de ulike prediktorvariablene som det blir redegjort for i kapittel 4. Dette øker risikoen for at man sammenligner to forskjellige fenomen. I tillegg har forskerne brukt ulike tilnærminger i forhold til måletidspunkt, lengde på studien, størrelse på utvalget, rekrutteringsmetoder og bruk av statistiske metoder. Noen har brukt telefonintervju, mens andre har gjennomført ansikt-til-ansikt intervju. Ulike metodiske tilnærminger kompliserer sammenligningsproblematikken ytterligere. De ulike og noen ganger motstridene resultatene må også sees i lys av dette.

Til tross for at det er relativt mange artikler som omhandler partilfredshetsutvikling i overgangen til å bli foreldre, var det mindre litteratur om sammenhenger mellom ulike prediktorer og partilfredshet i denne perioden. Dette reduserer dermed datagrunnlaget for denne oppgaven. Vi ser dette i kapittel 4, hvor redegjørelsen av prediktorene bygger på få studier. Disse resultatene bør derfor betraktes som antydninger mer enn tendenser. Kapittelet bør videre betraktes som er supplement til kapittel tre, som har en mye mer solid

litteraturdekning. Det er også viktig å være klar over at betydningsfulle prediktorvariabler om partilfredsheten kan ha blitt oversett av andre forskere og dermed også i denne litteraturoversikten.

Et annet metodisk problem innenfor denne type forskning er at få studier har sammenlignet utviklingen som skjer i parforholdet hos nybakte foreldre med barnløse par. Dette medfører at en med mindre sikkerhet kan si at reduksjonen i partilfredshet er noe som er spesielt for denne gruppen. Det kan være at dette er en naturlig utvikling som skjer i de fleste forhold gitt nok tid.

Longitudinelle studier som forsker på endringer i overgangsfasen til å bli foreldre begynner vanligvis studiet fra slutten av graviditeten. Dette kan medføre feiltolkning, da en vet lite om hvordan parforholdet var før denne tiden. Noen hevder at det å gå gravid er en positiv opplevelse som kan bidra til økt partilfredsheten. Reduksjonen i partilfredshet kan slik sett være et resultat av at en ikke er gravid lenger, og ikke av alt det andre som følger med det å få barn. I mitt utvalg var det bare 6 studier som begynte innhenting av data før graviditet.

Videre er det få longitudinelle studier om partilfredshet som strekker over lengre tid enn 12 måneder. Dette kan gi et noe snevert bilde av partilfredshetsutviklingen i forhold til et familiesyklusperspektiv. Det er godt mulig at parene blir lykkeligere etter denne overgangsperioden når barnet for eksempel ikke lenger vekker dem hver natt. Kortvarige studier kan gi et feil inntrykk av at det å bli foreldre ikke skaper lykke.

I longitudinelle forskningsmetodikk er frafall (*dropout*) i utvalgene et utbredt problem. Spesielt innenfor et felt som studerer partilfredshet kan konsekvensene av frafall få betydelig innvirkning på resultatet. Årsaken til dette er at en stor del av frafallstatistikken enten skyldes at paret har store problemer, eller at de har skilt lag (se for eksempel Crohan, 1996; White & Booth, 1985; Shapiro et al., 2000). Når disse respondentene blir ekskludert for videre analyser er det rimelig å anta at den negative partilfredshetsutviklingen i overgangsfasen kan være enda større.

Tredje variabelsproblemet er et velkjent fenomen innen prediktorstudier. Kort sagt betyr det at når to eller flere variabler korrelerer er det uklart hvilken som er årsak og hvilken som er virkning eller om variablene egentlig skyldes en tredje variabel. I kapittel 4 har jeg sett på

sammenhengen flere prediktorvariabler har med partilfredshet. Til tross for at variablene er forbundet med partilfredshet sier de ingen ting om mulige årsaksforhold. Videre er det slik at når flere variabler er forbundet med samme fenomen, som i dette tilfellet er partilfredshet, er det vanskelig å avgjøre hvilken som har størst påvirkning. Da de belyste variablene i kapittel 4 hovedsakelig omhandler korrelasjoner og ikke regresjonsanalyser, som kontrollerer for de andre variablene, har dette ikke blitt tatt hensyn til i denne litteraturoversikten. Jeg skal belyse tredjevariables problematikken innenfor oppgavens tema ved å bruke en av oppgavens prediktorvaribaler som eksempel.

Depressive symptomer har vist seg å være forbundet med uplanlagt graviditet (Bouchard, 2005). Da både depressive symptomer og uplanlagt graviditet begge henger sammen med partilfredshet så kan effekten som tilskrives den ene variablene egentlig skyldes den andre. Dette kan for eksempel bety at det å være deprimert gjør at en blir skjødesløs i forhold til bruk av prevensjon, og dermed lettere blir gravid uten å ha dette som hensikt. Det at graviditeten ikke var planlagt kan dermed bli tolket som en årsak til at partilfredsheten gikk ned, mens den egentlige årsaken er depresjon. En annen årsaksforklaring kan være at det er den lave partilfredsheten som er årsaken til at en både blir uplanlagt gravid og deprimert, og ikke omvendt. Saken blir ikke lettere når vi tar i betraktning at depressive symptomer også er forbundet med utrygg tilknytning (Simpson et al., 2003), personlighetsegenskaper (Delmore-Ko et al., 2000), demografiske variabler (Hock et al., 1995) og barnets temperament (Feeney et al, 2003). I et slikt hav av sammenhenger kan det være lett å gå seg vill og trekke feile slutninger. Det er derfor viktig å poengtere at jeg i denne oppgaven ikke sier noe om årsaken til endringer partilfredshet, men hvilke variabler som ofte er forbundet med denne endringen.

5.2.2 Begrensninger med oppgaven

Voksentilknytning, kommunikasjon og minner fra foreldrenes parforhold er eksempler på prediktorvariabler som har lidd i denne oppgaven på grunn av lite forskning på dette feltet. Det er mulig oppgaven hadde gitt et bedre og bredere bilde på hver enkelt prediktors betydning hvis jeg i denne delen også hadde åpnet opp for inkludering av studier som omhandlet partilfredshet hos par uten barn og kryss-seksjonelle studier. Enda større bredde kunne blitt oppnådd ved å inkludere forskning vedrørende familieliv i andre kulturer enn den vestlige, samt parforhold med tilstedeværelse av alvorlig psykopatologi.

Ved å benytte forholdsvis strenge inkluderingsparametere kan jeg også ha ekskludert andre typer studier med verdifullt innhold. Kvalitative studier er eksempler på dette. Kanskje kunne oppgavens drøfting og diskusjon fått et utvidet og mer utfyllende perspektiv på temaet, hvis også slike studier hadde blitt benyttet.

Temaer som ikke har målt partilfredshet som en kvantifiserbar variabel har blitt ekskludert. Skilsmisellitteratur er et eksempel på dette, samt studier på vold i familien. Til tross for at dette snevre fokus har hjulpet til å kontrollere for andre variablers påvirkning, er det vanskelig å si om jeg i dette tilfellet har ekskludert for mye. Beslektede temaer kunne bidratt til en ytterligere forståelse av dynamikken i parforhold. Det bør også nevnes at ingen av de utvalgte studiene i oppgaven har kontrollert for tilstedeværelse av familievold. Videre blir par som skiller seg ekskludert fra analysene. Jeg har med andre ord ingen garanti for at parene i de utvalgte studiene likevel tilhører disse gruppene.

Tilgjengelighet av litteratur kan også ha bidratt til en begrensning i oppgaven. UiOs søkemotorer dekker mye, men jeg hadde nok fått tilgang til noe mer litteratur hvis jeg hadde hatt et større budsjett.

Til tross for et relativt snevert fokus vedrørende partilfredshet, kan en også se begrensinger den andre veien. Som nevnt i begrepsavklaringen inkluderer oppgavens mål på partilfredshet både partilpasnings- og partilfredshetsskalaer. Til tross for gode korrelasjoner mellom skalaene kan ulik metodisk tilnærmingen likevel medføre at skalaene måler forskjellige fenomener.

5.3 Praktiske implikasjoner og ansatser til videre forskning

5.3.1 Praktiske implikasjoner

Denne litteraturoversikten gir implikasjoner både av praktisk og vitenskapelig art. Av praktisk art gir oppgaven en oversikt over hva vitenskapen, per dags dato, sier om hvordan tilfredsheten i to menneskers samliv, preges av å få sitt første barn. Videre avdekkes og sammenfattes elementer som kan redusere eller øke denne partilfredsheten. Denne kunnskapen må sies å inneholde et allmenndannende potensial. Kommende foreldre med

bedre innsikt innenfor dette temaet kan møte bedre forberedt til foreldrerollen og dermed unngå de dypeste fallgruvene.

Ulike helseprofesjoner burde også kunne dra praktisk nytte av en denne kunnskapen. Psykologer og helsepersonell med mer kjennskap til denne problematikken vil kunne møte pasienter eller klienter som går gjennom nettopp denne fasen på en bedre måte. Videre kunne dette vært aktuelt ved utarbeidelse og oppdatering av de foreldrekurs som i økende grad tilbys. Denne kunnskapen er spesielt viktig når den betraktes i lys av utvikling hos barn. Et parforhold som er preget av lav tilfredshet og stress vil ha negativ effekt på barnet som igjen påvirker foreldrenes evne til å møte barnets behov til å danne en trygg base. Desto større bevisstgjøring rundt dette feltet desto større sjanse har hvert enkelt par til å motvirke eskalerende negative effekter til neste generasjon.

Oppgaven har også en vitenskapelig verdi i et felt der litteraturoversikter har vært både mangelfullt og til dels mangelfullt utført. De eneste litterturoversiktene jeg kunne finne som var i nærheten av oppgavens tema var en metaanalyse utført av Tweng, Campbell og Forster (2003), samt 2 litteraturoversikter utarbeidet på 80 - tallet (se Belsky og Pensky i 1985; Cowan & Cowan, 1988b). Det to sistnevnte hadde imidlertid fokus på endring i overgangsperioden, der partilfredshet bare var et undertema. Oppgaven gir med andre ord en oppdatert oversikt over et felt som ikke har blitt systematisert på mange år.

5.3.2 Ansatser til videre forskning

Forbedringspotensialet innenfor denne type forskning bør absolutt utnyttes. Som nevnt i kapittel 1.3.2 har det pågått en omfattende debatt i flere ti år om hvordan en skal måle partilfredshet. Hvis man kom til en større grad av enighet i disse spørsmålene ville forskningsresultatene i framtiden bli mer solide og i forlengelsen av det i større grad praktisk anvendbare. Forskningsfeltet ville også ha dratt nytte av å bruke samme operasjonalisering av prediktorvariabler i større grad. Et eksempel på dette ser vi i avsnitt 4.2.2 som omhandler variabelen personlighetsegenskaper. Alle studiene som det blir redegjort for har målt ulike personlighetsegenskaper, med ulike metoder. Hvis forskere i større grad hadde anvendt samme tilnærming ville det økt resultatenes validitet og reliabilitet for litteraturoversikter av denne typen.

Videre bør forskere i større grad ta i bruk kontrollgrupper, studere parforholdet over lengre tid og starte studiet før graviditeten inntreffer. Prediktorstudier brukes nå i større grad enn før. Dette er en god trend som bør fortsette. Noe prediktorer kan være mer fruktbare å ha kunnskap om enn andre. Min oppfatning er at voksentilknytning og personlighet er faktorer som uopphørlig vil prege et samliv, og kanskje spesielt i overgangsfaser. En økt bevisstgjøring av dette kunne bidratt til å forebygge reduksjon i tilfredshet hos nybakte foreldre. Mer forskning på dette ville kunne gi oss et svar på hva vi kan forvente at denne kunnskapen kan utrette i praktiske liv. Dette kunne blant annet bidratt til å øke kvaliteten på ulike programmer rettet mot forebygging og intervensjon.

6. Konklusjon

Forskere mener som vi har sett at de negative effektene dominerer i parforholdet i overgangen til å bli foreldre. Magefølelsen vår sier oss at det ikke er slik det burde være. Det å få sitt første barn burde være en fantastisk og godartet opplevelse. Det jeg tror driver forskere på dette feltet, er det samme som har drevet meg, nemlig ønsket om å framskaffe kunnskap som kan øke sjansen for at flere opplever samlivet, og spesielt det og få barn, som et av livets høydepunkter. Denne studien antyder hvilke variabler som kan ha betydning for endringer partilfredshet i denne perioden. Disse variablene bør utforskes nærmere, da en økt bevisstgjøring om utfordringer og risikofaktorer, vil kunne forebygge reduksjon i partilfredshet hos nybakte foreldre. Videre bør forskerne samle seg om en metodikk som gjør at et større forskningsomfang kan sees i sammenheng. Kunnskapen må formidles på en god måte og tilgjengeliggjøres slik at den ikke forbeholdes de med den høyeste kompetansen. Det bør også utarbeides strategier og modeller som gjør det lettere for den jevne borger å omsette god kunnskap til gode liv.

Referanser

- Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Oxford, England: Lawrence Erlbaum.
- Alexander, M. J. & Higgins, E. T. (1993). Emotional trade-offs of becoming a parent: How social roles influence self-discrepancy effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(6), 1259-1269.
- Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 628-640.
- Amato, P. R. & Booth, A. (2001). The legacy of parents' marital discord: Consequences for children's marital quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 627-638.
- Amato, P. R. & DeBoer, D. D. (2001). The transmission of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and the Family*, 63, 1038-1051.
- Bates, J. E., Freeland, C. A. B. & Lounsbury, M. L. (1979). Measurement of infant difficulty. *Child Development*, 50, 794-803.
- Belsky, J. (1985). Exploring individual differences in marital change across the transition to parenthood: The role of violated expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 47(4), 1037-1044.
- Belsky, J. & Isabella, R. A. (1985). Marital and parent-child relationships in family of origin and marital change following the birth of a baby: A retrospective analysis. *Child Development*, 56, 342-349.
- Belsky, J., Lang, M. & Rovine, M. (1985). Stability and change in marriage across the transition to parenthood: A second study. *Journal of Marriage and the Family*, 47(4), 855-865.
- Belsky, J. & Pensky, E. (1988). Marital change across the transition to parenthood. *Marriage and Family Review*, 12, 133-156.
- Belsky, J. & Rovine, M. (1990). Patterns of marital change across the transition to parenthood: Pregnancy to three years postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 5-19.
- Belsky, J., Spanier, G. B. & Rovine, M. (1983). Stability and change in marriage across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 45(3), 567-577.
- Blum, J. S. & Mehrebian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67(1), 93-125.
- Bouchard, G. (2005). Adult couples facing a planned or unplanned pregnancy: Two realities. *Journal of family Issues*, 26, 619-637.

- Bouchard, G., Bouchard, J. & Hébert, R. (2006). Transition to parenthood and conjugal life: Comparisons between planned and unplanned pregnancies. *Journal of Family Issues*, 27(11), 1512-1531.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York, NY, US: Basic Books, Inc.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital Satisfaction: A decade review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Bradbury, T. N. & Karney, B. R. (1993). Longitudinal Study of marital interaction and dysfunction: Review and analysis. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 15-27.
- Braiker, H., & Kelley, H. (1979). Conflict in the development of close relationships. I R. Burgess & T. Huston (red.), *Social exchange in developing relationships* (s. 135-167). New York: Academic Press.
- Brinley, M. B. (1991). Should you have a baby? I L. Cargan (red.), *Marriage and families: Coping with change* (s. 248-253). Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.
- Campbell, A., Converse, P. & Rodgers, W. (1976). *Quality of American life: perception, evaluation and satisfaction*. New York: Russell Sage.
- Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cowan, C. P. & Cowan, P. A. (1988a). Who does what when partners become parents: Implication for men, women, and marriage. *Marriage & Family Review*, 13, 1 & 2. Special issues on the transition to parenthood.
- Cowan, C. P. & Cowan, P. A. (1988b). Changes in marriage during the transition to parenthood: Must we blame the baby? I G. Y. Michales & W. A. Goldberg (red.), *The transition to parenthood: Current theory and research* (s. 114-154). Cambridge University Press, Cambridge.
- Cowan, C. P. & Cowan, P. A. (1992). *When partners become parents: The big life change for couples*. New York: Basic Books.
- Cowan, C. P., Cowan, P. A., Hemning, G., Garrett, E., Coysh, W. S., Curtis-Boles, H. & Boles, A. J. (1985). Transition to parenthood: His, hers, and theirs. *Journal of Family Issues*, (4), 451-481.

- Cowan, C.P., Cowan, P.A., Herring, G. & Miller, N. B. (1991). Becoming a family: Marriage, parenting, and child development. I P. A. Cowan & E. M. Hetherington (red.), *Family transitions* (s. 79-109). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cox, M. J., Paley, B., Burchinal, M. & Payne, G. G. (1999). Marital perceptions and interactions across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 611-625.
- Crohan, S. E. (1996). Marital quality and conflicts across the transition to parenthood in african and white couples. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 933-944. *Journal of Family Psychology*, 19, 189-197.
- Crohan, S. E. & Veroff, J. (1989). Dimensions of marital well-being among white and black newlyweds. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 373-383.
- Davilia, J., Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1999). Attachment change processes in the early years of marriage. *Journal of Personality & Social Psychology*, 76(5), 783-802.
- Delmore-Ko, P., Pancer, S. M., Hunsberger, B. & Pratt, M. (2000). Becoming a parent: The relation between prenatal expectations and postnatal experience. *Journal of Family Psychology*, 14, 625-640.
- Diekmann, A. & Engelhardt, H. (1999). The social inheritance of divorce: Effects of parent`s family type in postwar Germany. *American Sociological Review*, 64, 783-793.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. & Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Donohue, K. C. & Ryder, R. G. (1982). A methodological note on marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 44, 743-747.
- Downey, G. & Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: An integrative review. *Psychological Bulletin*, 108, 50-76.
- Dyer, E. D. (1963). Parenthood as crisis: a re-study. *Marriage and Family Living*, 25, 196-201.
- Egiduis, H. (1994). *Psykologisk leksikon*. Aschehoug & Co. (W. Nyggaard), Oslo.
- Elder, G. H. (1998). The life course and human development. I R. M. Lemer (red.), *Handbook of child psychology, Vol. 1: Theoretical models of human development* (s. 939-991). New York: John Wiley.
- Elek, S. M., Brage Hudson, D. & Bouffard, C. (2003). Marital and parenting satisfaction and infant care self-efficacy during the transition to parenthood: The effect of infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26, 45-57.
- Feeney, J. A. (2003). Adult attachment, involvement in infant care, and adjustment to new parenthood. *Journal of Systemic Therapies*, 22(2), 16-30.

- Feeney, J. A., Alexander, R., Noller, P. & Hohaus, L. (2003). Attachment insecurity, depression, and the transition to parenthood. *Personal Relationships*, 10, (475-493).
- Feng, D., Giarrusso, R., Bengtson, V. L. & Frye, N. (1999). Intergenerational transmission of marital quality and marital stability. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 451-464.
- Fincham, F. D. & Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 797-809.
- Flisinger, E. E. & Thoma, S. J. (1988). Behavioral antecedents of relationship stability and adjustment: A 5-year longitudinal study. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 785-795.
- Francis, L. (1993). The dual nature of Eysenckian neuroticism scale: A Question of sex-differences? *Personal and Individual Differences*, 1, 43-59.
- Gottman J. M. (1994). *What predicts divorce?* Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gottman, J. M. & Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and clinical psychology*, 57(1), 47-52.
- Gotlib, I. H., Whiffen, V. E., Wallace, P. M. & Mount, P. M. (1991). Prospective investigation of postpartum depression: Factor involved in onset and recovery. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 122-132.
- Gough, H. G. & Heilbrun, A. B.Jr. (1980). *The adjective checklist manual*. Palo Alto, Consulting Psychologists Press.
- Grøtsche, P. C. (1987). Reference bias in reports of drug trials. *British Medical Journal*, 1987, 295, 654-656.
- Hackel, L. S. & Ruble, D. N. (1992). Changes in the marital relationship after the first baby is born: Predicting the impact of expectancy disconfirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 944-957.
- Hahlweg, K. (1996). *PFB-Partnerschaftsfragebogen. Selbstbeurteilungsverfahren (PFB-Partnership Questionnaire Self-report form)*. Gottingen, Germany: Hogrefe.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal for Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Helms-Erikson, H. (2001). Marital quality ten years after the transition to parenthood: Implications of the timing of parenthood and the division of housework. *Journal of Marriage and Family*, 63, 1099-1110.
- Hill, R. (1949). *Families under stress*. New York: Harper.
- Hobbs, D. F. Jr. (1965). Parenthood as crisis. A third study. *Journal of Marriage and the Family*, 27, 367-372.

- Hock, E., Schirtzinger, M. B., Lutz, W. J. & Widaman, K. (1995). Maternal depressive symptomatology over the transition to parenthood: Assessing the influence of marital satisfaction and marital sex role traditionalism. *Journal of family Psychology*, 9(1), 79-88.
- Huston, T. L., McHale, S. & Crouter, A. (1996). When the honeymoon's is over: Changes in the marriage relationship over the first year. I R. Gilmour & S. Duck (red.), *The emerging field of personal relationships* (s. 109-132). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Huston, T. (1983). The topography of marriage: A longitudinal study of change in husband-wife relationships over the first year. Plenary address to the international conference in Personal Relationships, Madison, WI (July). I J. Belsky, M. Lang, & M. Rovine (1985). Stability and change in marriage across the transition to parenthood: A second study. *Journal of Marriage and the Family*, 47(4), 855-865.
- Huston, T. L & Robbins, E. (1982). Conceptual and methodological issues in studying close relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 44(4), 901-925.
- Jackson, D. (1980). *Personality Research Form*. Gaselen, NY: Research Psychologists Press.
- Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1997). Neuroticism, marital interaction, and the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1075-1092.
- Kelly, E. L. & Conley, J. J. (1987). Personality and comparability: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 27-40.
- Klennert, M. D., Gavin, L. E., Wamboldt, F. S. & Mrazek, D.A. (1992). Marriage with children at medical risk: The transition to parenthood. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 31 (2), 334- 342.
- Kurdek, L. A. (1993). Nature and predictions of change in marital quality for first-time parent and nonparent husbands and wives. *Journal of family Psychology*, 6(3), 255-265.
- Larsen, R. J. & Buss, D. M. (2002). *Personality psychology. Domains and knowledge about human nature*. New York: McGraw-Hill.
- Leathers, S. J. & Kelley, M. A. (2000). Unintended pregnancy and depressive symptoms among first-time mothers and fathers. *American Journal of Orthopsychiatry*, 70, 523-531.
- LeMaster, E. E. (1957). Parenthood at crisis. *Marriage and Family Living*, 19, 352-355.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and contextual correlates of marital change across the transition to parenthood. *Developmental Psychology*, 30, 591-601.
- Locke, H. J. & Wallace, K. M. (1959). Short-term marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21(3), 251-255.

- Locke, H. J. (1951). *Predicting adjustment in marriage: A comparison of a divorced and happily married group*. New York: Holt.
- Lutz, W. J. & Hock, E. (2002). Parental emotions following the birth of the first child: Gender differences in depressive symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 72(3), 415-421.
- McHale, S. & Huston, T. (1985). The effect of the transition to parenthood on the marriage relationship. *Journal of family issues*, 6 (4), 409-433.
- MacDermid, S., Huston, T. & McHale, S. (1990). Changes in marriage associated with the transition to parenthood: Individual differences as a function of sex-role attitudes and changes in the division of household labor. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 475-486.
- Miller, T. (2000). Losing the plot: Narrative construction and longitudinal childbirth research. *Qualitative Health Research*, 10(3), 309-323.
- Möller, K. (2003). *Partner relationships during the life-course*. Göteborg university. Department of psychology.
- Newcombe, R. G. (1987). Towards a reduction in publication bias. *British Medical Journal*, 295, 656-659.
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 141-151.
- O'Hara, M. W., Schlechte, J. A., Lewis D. A. & Varner, M. W. (1991). Controlled prospective study of postpartum mood disorders: Psychological, environmental and hormonal variables. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 63-73.
- Oxman, A. D. & Guyatt, G. H. (1988). Guidelines for reading literature reviews. *Canadian Medical Association Journal*, 138, 697-703.
- Pancer, S. M., Pratt, M., Hunsberger, B. & Gallant, M. (2000). Thinking ahead: Complexity of expectations and the transition to parenthood. *Journal of Personality*, 68, 253-280.
- Perren, S., von Wyl, A., Buergin, D., Simoni, H. & von Klitzing, K. (2005). Intergenerational transmission of marital quality across the transition to parenthood. *Family process*, 44(4), 441-459.
- Perry-Jenkins, M., Goldberg, A. E., Pierce, C. P. & Sayer, A. G. (2007). Shift work, role overload, and the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 69, 123-138.
- Pocock, S. J. (1983). *Clinical trials: A Practical Approach*, Wiley, Chichester, England.
- Porter, C. L. & Hsu, H.-C. (2003). First-time mothers' perceptions of efficacy during the transition to motherhood: Links to infant temperament. *Journal of Family Psychology*, 17(1), 54-64.

- Radloff, L. S. (1977). The CES-D Scale: A self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1, 385-401.
- Rothbart, M. K. & Bates, J. E. (1998). Temperament. I N. Eisenberg (red.), *Handbook of child psychology:vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5. Red., s. 105-176). New York: Wiley.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., Campbell, L. & Grich, J. (2001). Adult attachment and the transition to parenthood. *Journal of Personality & Social Psychology*, 81(3), 421-435.
- Roach, A. J., Frazier, L. P. & Bowden, S. R. (1981). The marital satisfaction scale: Development of a measure for intervention research. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 537-546.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Ryder, R. G. (1967). Compatibility in marriage. *Psychological Reports*, 20, 807-813.
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915.
- Sabatelli, R. M. (1984). The marital comparison level index: A measure of assessing outcomes relative to expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 46(3), 651-662.
- Schaefer, M. & Olson, D. (1981). Assessing intimacy: The PAIR Inventory. *Journal of Marital Family Therapy*, 7, 640-653.
- Schulz, M. S., Cowan, C. P. & Cowan, P. A. (2006). Promoting healthy beginnings: A randomized controlled trial of a preventive intervention to preserve marital quality during the transition to parenthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(1), 20-31.
- Shaver, P. R. & Brennan, K. A. (1991). Measures of loneliness and depression. I J. P. Robinson, P R. Shaver, & L. S., Wrightsmann (red.), *Measures of personality and Social Psychology*, 47, 646-661.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L. & Wilson, C. L. (2003). Adult attachment, the transition to parenthood, and depressive symptoms. *Journal of Personality & Social Psychology*, 84(6), 1172-1187.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S. & Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal for Personality and Social Psychology*, 71, 899-914.
- Shapiro, A. F., Gottman, J. M. & Carrere, S. (2000). The baby and the marriage: Identifying factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 59-70.

- Snyder, D. K. (1979). Multidimensional assessment of marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 41(4), 813-823.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Spanier, G. B. & Cole, C. L. (1976). Toward clarification and investigation of marital adjustment. *International Journal of Sociology of the Family*, 6, 121-146.
- Thomas, A. & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. Brunner/Mazel, New York.
- Tomlinson, P. S. (1987). Spousal differences in marital satisfaction during transition to parenthood. *Nursing research*, 36, 239-243.
- Tweng, M. T., Campbell, W. K., & Forster, C. A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic review. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 574-583.
- Waldron, H. & Routh, D. (1981). The effect of the first child on the marital relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 785-788.
- Wallace, P. M. & Gotlib, I. H. (1990). Marital adjustment during the transition to parenthood: Stability and predictors of change. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 21-29.
- Watson, J.P., Elliot, S. A., Rugg, A. J. & Brough, D. I. (1984). Psychiatric disorders in pregnancy and the first postnatal year. *British Journal of Psychiatry*, 144, 453-462.
- White, L. K. & Booth, A. (1985). The transition to parenthood and marital quality. *Journal of Family Issues*, 6(4), 435-449.
- Wilson, M. E., White, M. A., Cobb, B., Curry, R. Greene, D. & Popovich, D. (2000). Family dynamics, parental-fetal attachment and infant temperament. *Journal of Advanced Nursing*, 31(1), 204-210.
- Wright J. P., Henggeler, S. W. & Craig, L. (1986). Problems in paradise? A longitudinal examination of the transition to parenthood. *Journal of applied developmental psychology*, 7, 277-291.